

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 24 sierpnia 2015 r.

Poz. 4973

UCHWAŁA NR X/61/15 RADY POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO

z dnia 20 sierpnia 2015 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki Nad Zabytkami Powiatu Krotoszyńskiego na lata 2015-2018”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 7 i art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (j. t. Dz. U. z 2013 r., poz. 595; ze zm.) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (j. t. Dz. U. z 2014 r., poz. 1446; ze zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki Nad Zabytkami Powiatu Krotoszyńskiego na lata 2015-2018” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Krotoszyńskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady Powiatu
(-) Leszek Kulka

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Spis treści:

1. Podstawa prawna opracowania powiatowego programu opieki nad zabytkami	5
2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
3. Kompetencje powiatu w sprawach ochrony i opieki nad zabytkami	7
3.1. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	7
3.2. Ustawa - Prawo budowlane	14
3.3. Ustawa o gospodarce nieruchomościami	16
3.4. Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych	16
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	17
4.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	17
4.2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 wraz z uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020	18
4.3. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku	23
4.4. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	24
4.5. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2013-2016	26
4.6. Inne dokumenty związane z tematyką dziedzictwa kulturowego	27

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	30
5.1. Strategia rozwoju powiatu krotoszyńskiego na lata 2014-2020	30
5.2. Gminne programy opieki nad zabytkami	30
5.3. Powiatowe szlaki turystyczne	31
6. Charakterystyka dziedzictwa kulturowego powiatu krotoszyńskiego	32
6.1. Zabytki archeologiczne	32
6.2. Zabytki nieruchome	36
6.3. Zabytki ruchome	37
6.4. Krajobraz kulturowy	38
6.5. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	43
6.5.1. Rejestr zabytków	45
6.5.2. Pomniki historii	54
6.5.3. Parki kulturowe	54
6.6. Zabytki w gminnych ewidencjach zabytków nieruchomych i archeologicznych	54
6.7. Zabytki stanowiące własność powiatu	55
6.7.1. Pałac w Borzęcizkach	55
6.7.2. Park w Borzęcizkach	57

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

6.7.3.	Klasztor pobernardyński w Koźminie Wielkopolskim	58
6.7.4.	Zamek w Koźminie Wielkopolskim	59
6.7.5.	Zespół Gimnazjum w Krotoszynie	61
6.7.6.	Pałac w Baszkowie	63
6.7.7.	Park w Baszkowie	65
7.	Założenia programowe	65
7.1.	Priorytety programu opieki nad zabytkami	65
7.2.	Cele i zadania programu opieki nad zabytkami	66
8.	Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	72
9.	Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	74

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawę prawną opracowania *Programu opieki nad zabytkami Powiatu Krotoszyńskiego na lata 2015-2018* stanowią poniżej wymienione przepisy prawa:

1. Art. 4. pkt 7. *Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity: Dz. U. z 11 marca 2013 r. poz. 595 ze zmianami)* określający, że powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
2. Art. 87. *Ustawy z dnia 27 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity: Dz. U. z 24 października 2014 Nr 1446)* wskazujący, iż:
 - zarząd powiatu sporządza na okres 4 lat powiatowy program opieki nad zabytkami
 - powiatowy program opieki nad zabytkami przyjmuje rada powiatu po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
 - powiatowy program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
 - z realizacji powiatowego programu opieki nad zabytkami zarząd powiatu sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie powiatu

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej gwarantuje ochronę zabytków jako immanentnego elementu dziedzictwa kulturowego. W treści art. 5. i 6. Konstytucji zapisano, iż Rzeczypospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego oraz stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury. Zabytki stanowiące element dziedzictwa kulturowego o wysokich wartościach materialnych jak i niematerialnych są dobrem wspólnym wszystkich obywateli. Artykuł 82. *Ustawy Zasadniczej* wskazuje, iż dbałość i troska o dobro wspólne jest obowiązkiem każdego obywatela Państwa Polskiego.

Zapisy konstytucyjne stanowią potwierdzenie dla zrozumienia idei zagwarantowania ochrony zabytków rozpowszechnionej w dokumentach o charakterze międzynarodowym będących w większości deklaracjami bądź konwencjami określającymi zasady i sposób dbałości o zachowane materialne dziedzictwo kulturowe takimi jak:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

- Karta Ateńska, czyli postanowienia konferencji w Atenach sporządzona 30 października 1931 r.
- Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego przyjęta w Hadze 14 maja 1954 r.
- Karta Wenecka, czyli Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Miejsc Zabytkowych sporządzona w Wenecji w 1964 r.
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego przyjęta w Paryżu 16 listopada 1972 r.
- Międzynarodowa Karta Ochrony Ogrodów IFLA-ICOMOS sporządzona 21 maja 1981 r.
- Międzynarodowa Karta Ochrony Miasta Historycznych ICOMOS sporządzona w październiku 1987 r.
- Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy sporządzona w Grenadzie 3 października 1985 r.

W ścisłej relacji z zapisami konstytucyjnymi pozostają zapisy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (tekst jednolity: Dz. U. z 24 października 2014 Nr 1446) różniące ochronę zabytków przynależącą do organów państwa od opieki nad zabytkami sprawowanej przez właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych.

Pozostałymi aktami prawnymi regulującymi kwestie ochrony zabytków są:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 poz. 647 ze zmianami);
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – *Prawo budowlane* (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 243 poz. 1623 ze zmianami);
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zmianami),
- Ustawa z dnia 16 października 1991 r. *o ochronie przyrody* (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 151 poz. 1220 ze zmianami);
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o gospodarce nieruchomościami* (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 102 poz. 651 ze zmianami);
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. *o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 406);
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i wolontariacie* (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zmianami).
- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. *o muzeach* (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r. poz. 987),
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. *o bibliotekach* (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r. poz. 642).

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

- Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity: Dz. U. z 2011 r. Nr 123 poz. 698 ze zmianami)

3. KOMPETENCJE POWIATU W SPRAWACH OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

W poniższych podrozdziałach wyszczególnione zostały wszystkie przepisy z obowiązujących ustaw mogących znaleźć praktyczne zastosowanie w działaniach podejmowanych przez organy Powiatu Krotoszyńskiego w celu zapewnienia ochrony i opieki nad zabytkami.

3.1. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami***Oznakowanie zabytku [art. 12. ust. 1.]***

Starosta, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, może umieszczać na zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru znak informujący o tym, iż zabytek ten podlega ochronie.

Zagrożenie dla zabytku [art. 50. ust. 3.; art. 50 ust. 4. pkt 2.]

W przypadku wystąpienia zagrożenia dla zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, polegającego na możliwości jego zniszczenia lub uszkodzenia, starosta, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może wydać decyzję o zabezpieczeniu tego zabytku w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia.

Jeżeli nie jest możliwe usunięcie zagrożenia, o którym mowa powyżej zabytek nieruchomy może być na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków wywłaszczony przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy właściwej ze względu na miejsce położenia tego zabytku, w trybie i na zasadach przewidzianych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

Spółeczni opiekunowie zabytków [art. 102. ust. 2.; art. 103. ust. 1., 2., 3., 4.; art. 105. ust. 1., 2.]

Spółeczny opiekun zabytków współdziała z wojewódzkim konserwatorem zabytków i starostą w sprawach ochrony zabytków i opieki nad tymi zabytkami.

Spółecznego opiekuna zabytków ustanawia, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na spółecznego opiekuna zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków starosta cofa ustanowienie społecznego opiekuna zabytków, jeżeli opiekun przestał spełniać wymagania określone w art. 102 ust. 3 lub niewłaściwie wykonuje swoje zadania.

O ustanowieniu społecznego opiekuna zabytków lub cofnięciu takiego ustanowienia starosta zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Starosta prowadzi listę społecznych opiekunów zabytków.

Osobie fizycznej pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków starosta wydaje legitymację społecznego opiekuna zabytków, która zawiera jego zdjęcie, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania, datę wydania legitymacji oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska, a także stanowiska służbowego osoby upoważnionej do wydania legitymacji.

Osobie prawnej lub innej jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, pełniącej funkcję społecznego opiekuna zabytków, starosta wydaje zaświadczenie, które zawiera informację o nadaniu uprawnień opiekuna, nazwę i siedzibę tej osoby lub jednostki, datę wydania zaświadczenia oraz podpis z podaniem imienia i nazwiska, a także stanowiska służbowego osoby upoważnionej do wydania zaświadczenia.

Uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami [art. 18. ust. 1., 2.]

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji (...) analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu.

W wyżej wymienionych dokumentach w szczególności:

- uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
- określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków
- zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu
- ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami

Dotacje na prace przy zabytkach [art. 81. ust. 1., 2., art. 82. ust. 1., 2., 3.]

W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Wyżej wymieniona dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru jest zadaniem z zakresu administracji publicznej.

Organy uprawnione do udzielania dotacji prowadzą wykazy udzielonych dotacji oraz informują się wzajemnie o udzielonych dotacjach.

Prowadzenie spraw z zakresu ochrony zabytków [art. 96. ust. 2.]

Wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, gminom i powiatom, a także związkom gmin i powiatów, położonym na terenie województwa.

Ponadto w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określone zostały wszystkie istotne pojęcia z dziedziny niezbędne dla prawidłowego rozpoznania dziedzictwa kulturowego z terenu powiatu oraz prowadzenia spraw związanych z jego ochroną i opieką.

Zabytek nieruchomy lub ruchomy

nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową

Zabytki nieruchome dzielą się na:

- krajobrazy kulturowe,
- układy urbanistyczne,
- układy ruralistyczne

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

- zespoły budowlane,
- dzieła architektury i budownictwa,
- dzieła budownictwa obronnego,
- obiekty techniki (kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe),
- cmentarze,
- parki, ogrody i innymi formy zaprojektowanej zieleni,
- miejsca upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome dzielą się na:

- dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmaty oraz pamiątki historyczne, a zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i orderzy,
- wytwory techniki, a zwłaszcza urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej i charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentujące poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiały biblioteczne, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach
- instrumenty muzyczne,
- wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne,
- przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytek archeologiczny

zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem

Zabytki archeologiczne dzielą się na:

- pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyska,
- kurhany,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

- relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej

Krajobraz kulturowy

przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze

Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny

przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg

Historyczny zespół budowlany

powiązana przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi

Otoczenie

teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych

Prace konserwatorskie

działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań

Prace restauratorskie

działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań

Roboty budowlane

budowa, a także prace polegające na przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Badania konserwatorskie

działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich

Badania architektoniczne

działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń

Badania archeologiczne

działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym **oraz przy kształtowaniu środowiska.**

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury

Podstawowe formy ochrony zabytków stanowią:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

- **wpis do rejestru zabytków**

rejestr dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków;

- do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku
- do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę

- **uznanie za pomnik historii**

zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego

- **utworzenie parku kulturowego**

w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków

- **ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację w zakresie lotniska użytku publicznego**

Ewidencja zabytków

jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

3.2. Ustawa – Prawo budowlane

Projektowanie i budowa obiektów budowlanych z poszanowaniem zabytków [art. 5. ust. 1. pkt 7.]

Obiekt budowlany wraz ze związanymi z nim urządzeniami budowlanymi należy, biorąc pod uwagę przewidywany okres użytkowania, projektować i budować w sposób określony w przepisach, w tym techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej, zapewniając m.in. ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską

Obowiązek uzyskiwania pozwolenia na roboty budowlane przy zabytkach [art. 29. ust. 2. pkt 1. i 6.]

Pozwolenia na budowę nie wymaga wykonywanie robót budowlanych polegających m.in. na remoncie istniejących obiektów budowlanych i urządzeń budowlanych, z wyjątkiem obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz instalowaniu tablic i urządzeń reklamowych, z wyjątkiem usytuowanych na obiektach wpisanych do rejestru zabytków w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Nalożenie obowiązku uzyskania pozwolenia w przypadku pogorzenia stanu zachowania zabytków [art. 30. ust 7. pkt 2.]

Właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, o której mowa w ust. 5, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Pozwolenia na rozbiórkę budynków i budowli objętych ochroną konserwatorską [art. 31. ust. 1. pkt 1. i 2.]

Pozwolenia nie wymaga rozbiórka m.in. budynków i budowli – niewpisanych do rejestru zabytków oraz nieobjętych ochroną konserwatorską – o wysokości poniżej 8 m, jeżeli ich odległość od granicy działki jest nie mniejsza niż połowa wysokości oraz obiektów i urządzeń budowlanych, na budowę których nie jest wymagane pozwolenie na budowę, jeżeli nie podlegają ochronie jako zabytki.

Pozwolenia na roboty budowlane przy zabytkach [art. 39. Ust. 1, 2., 3., 4.]

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków

Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

Obowiązek rozbiórki obiektu budowlanego z wyłączeniem zabytków [art. 67 ust. 1., 2., 3., 4.]

Jeżeli nieużytkowany lub niewykończony obiekt budowlany nie nadaje się do remontu, odbudowy lub wykończenia, właściwy organ wydaje decyzję nakazującą właścicielowi lub zarządcy rozbiórkę tego obiektu i uporządkowanie terenu oraz określającą terminy przystąpienia do tych robót i ich zakończenia

Przepisu tego nie stosuje się do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków.

W stosunku do obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, decyzję, o której mowa powyżej, właściwy organ wydaje po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w terminie 30 dni. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się za uzgodnienie.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Sprzeciw w stosunku do zmiany sposobu użytkowania zabytku [art. 71. ust. 5. pkt 3. lit. b]

Właściwy organ wnosi sprzeciw, jeżeli zamierzona zmiana sposobu użytkowania obiektu budowlanego lub jego części może spowodować niedopuszczalne pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków,

3.3. Ustawa o gospodarce nieruchomościami***Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste zabytków [art. 13. ust. 4.]***

Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków

Obowiązki w przypadku oddania zabytku w użytkowanie wieczyste [art. 29. ust 2.]

Jeżeli przedmiotem umowy o jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie

Obowiązki w przypadku ustanowienia trwałego zarządu [art. 45 ust. 2a]

W przypadku nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu można nałożyć, w miarę potrzeby, na jednostkę organizacyjną obowiązek odbudowy lub remontu położonych na tej nieruchomości zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w decyzji

Podział zabytku [art. 96. ust 1. i 1a.]

W odniesieniu do nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków decyzję o dokonaniu podziału zabytku wydaje się po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podział tej nieruchomości

3.3. Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych***Zwolnienia od podatku zabytków [art.7. ust. 1. pkt 6.]***

Zwalnia się od podatku od nieruchomości grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**4.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami**

Instrumentem planowania politycznego w dziedzinie ochrony zabytków w skali państwa jest *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*, który zgodnie z art. 84. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z 23 lipca 2003 r. inicjuje i opracowuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków. *Celem Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami* jest stworzenie warunków niezbędnych do realizacji zadań ochronnych wynikających z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ponadto jednym ze strategicznych jego założeń jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego w celu łączenia zasobów, lepszego sieciowania struktur i stworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych w przypadku działań organów ochrony zabytków wraz z ich upowszechnieniem np. poprzez system konferencji i spotkań z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego.

Za realizację programu odpowiada minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania te wykonuje Generalny Konserwator Zabytków oraz podległe mu jednostki wyspecjalizowane

Obecnie obowiązujący *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014-2017* został zatwierdzony Uchwałą Nr 125/2014 Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2014 r.

W *Krajowym programie* dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach:

- organizacji i zadań organów ochrony zabytków w Polsce,
- stanu zachowania zabytków w Polsce, w tym roli i znaczenia form ochrony zabytków oraz systemów informacji o zabytkach,
- komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków w Polsce.

Na podstawie *ww. diagnozy* przeprowadzono analizę SWOT i sformułowano cel główny *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami* jakim jest **wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.**

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Do realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji,

które z kolei realizowane będą w ramach szczegółowych zadań.

Istotnym rozwiązaniem, porządkującym zagadnienia przedstawione w *Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami* i uwzględnionym na każdym etapie prac nad dokumentem, są następujące tj. tematy wiodące, których problematyka została poruszona w co najmniej dwóch obszarach diagnozy oraz dwóch celach szczegółowych. W sposób istotny zagadnienia horyzontalne wskazują priorytety organów państwa w obszarze ochrony zabytków

Na ww. zagadnienia horyzontalne składają się następujące cele:

- a. podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań, itp.),
- b. porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C),
- c. zwiększenie społecznego zaangażowania w ochronę zabytków i opieki nad zabytkami; budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.),
- d. wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków,
- e. zwiększenie zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin, w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych (ich stanowienie jest władczą kompetencją rad gmin) jako skutecznej formy ochrony zabytków.

4.2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 wraz z uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Strategiczne cele polityki państwa zostały przedstawione w Narodowej Strategii Kultury na lata 2004-2013 wraz z jej uzupełnieniem na lata 2004-2020 w części „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004-2013”. Podstawą opracowania było uznanie sfery dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury. Dziedzictwo zostało określone jako potencjał poszczególnych regionów, który sprzyjać ma wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców. Przedstawione w programie wybory strategiczne zgodne są z kierunkami określonymi w Narodowym Planie Rozwoju. Zasady wdrażania programu opierają się na regulacjach sfery dziedzictwa kulturowego w Polsce, funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz na krajowych regulacjach, dotyczących finansów publicznych i pomocy publicznej. Proponowane cele, priorytety i działania obejmują terytorium całego kraju. Wysokość środków finansowych przeznaczonych na ich realizację, jest zróżnicowana przestrzennie i zależy od środków centralnych oraz struktury społeczno-gospodarczej województw.

Z analizy przeprowadzonej na rzecz Narodowej Strategii Kultury wynika, że:

- Polska jest zasobna w znaczącą ilość zabytków materialnych o wysokiej wartości i znacznym zróżnicowaniu
- konstytucyjnie zapisana rola Państwa w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego nie pozostaje w sprzeczności z nakładami publicznymi na ten cel
- wzrasta liczba zabytków ruchomych i nieruchomych wpisywanych do rejestru zabytków, a także uznawanych za pomniki historii
- występuje widoczne zróżnicowanie wydatków na ochronę zabytków pomiędzy województwami
- najniższe wydatki dotyczą województw świętokrzyskiego i podlaskiego, najwyższe dolnośląskiego, śląskiego i małopolskiego
- uprzywilejowana jest pozycja Krakowa, dysponującego wydzielonym funduszem finansowanym z budżetu Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
- pojawiają się nowe możliwości wykorzystania funduszy strukturalnych i innych europejskich w sferze rewaloryzacji i modernizacji zabytków, w związku z wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej
- mimo niskich nakładów na ochronę zabytków notowana jest poprawa ich stanu dzięki inwestycjom miejskim i prywatnym
- brak rozwiązania problemu rewaloryzacji zasobu zabytkowego będącego w dyspozycji Agencji Mienia Wojskowego oraz Agencji Nieruchomości Rolnych
- istnieje potrzeba poszukiwania nowych źródeł finansowania ochrony zabytków oraz stworzenia lepszych warunków dla inwestycji prywatnych w obiekty zabytkowe

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

W krajach wysoko rozwiniętych ochrona dziedzictwa stała się ważnym instrumentem rozwoju regionalnego i wpływa na stały wzrost rynku pracy.

Zgodnie z wytycznymi Narodowej Strategii Kultury wraz z jej uzupełnieniem na lata 2004-2020 w części „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004-2013” nowoczesna ochrona dziedzictwa powinna obecnie oznaczać mądre zarządzanie zmieniającą się funkcją obiektów zabytkowych i zmieniającym się ich potencjałem oraz poszukiwanie kompromisów pomiędzy koniecznością zachowania substancji zabytkowej, a nieuchronnymi zmianami w uwarunkowaniach jej istnienia.

Potrzeba ochrony zabytków powoduje ograniczanie prawa własności ze względu na interes społeczny. Podporządkowując interes prywatny interesowi publicznemu państwo utworzy system pomocy kompensujący dodatkowe obowiązki nałożone na właścicieli zabytków. Istotnym elementem skutecznej ochrony zabytków w państwie prawa jest zasada ograniczonego prawa własności ze względu na interes społeczny. Oznacza to, iż podporządkowując interes prywatny interesowi publicznemu państwo tworzy równolegle system pomocy kompensujący dodatkowe obowiązki nałożone na właścicieli zabytków. W praktyce oznacza to rozszerzenie istniejącego systemu ulg podatkowych.

Znaczącym elementem jest też turystyka, która w znacznej mierze wyrasta z kulturowego kontekstu dziedzictwa. Jest ona, zwłaszcza dla historycznych miast, szansą i zagrożeniem. Przez władze samorządowe postrzegana jest, jako jeden z istotnych czynników rozwoju ekonomicznego. Szybkość i selektywność konsumpcji turystycznej stanowi zagrożenie dla autentyczności dziedzictwa. W celu skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego miast i regionów historycznych w systemie wolnorynkowym, należy umiejętnie powiązać dziedzictwo ze sferą gospodarczą.

Cele strategiczne Państwa w zakresie ochrony zabytków:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa;
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów, poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie.

Celem strategicznym Narodowej Strategii Kultury wraz z jej uzupełnieniem na lata 2004-2020 w części „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004-2013” jest intensyfikacja ochrony i

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

Celami częściowymi Narodowej Strategii Kultury i sposobami ich realizowania są:

- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków poprzez zmiany instytucjonalne, prawne i funkcjonalne w sferze dokumentacji i ochrony zabytków oraz procesu oferowania zabytków na rynku;
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne społeczne, poprzez formułowanie projektów rewaloryzacji zabytków i ich adaptacji na cele społeczne;
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości w wyniku tworzenia zintegrowanych narodowych produktów turystycznych poprzez programowanie i wdrażanie kompleksowych programów dotyczących markowych produktów turystyki kulturowej w Polsce w latach 2004-2013;
- promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego;
- rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez podnoszenie wykształcenia kadr zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, podnoszenie zainteresowań społeczeństwa problematyką ochrony zabytków, powołanie zespołu naukowego zajmującego się badaniami nad wpływem zachowania i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-ekonomiczny;
- tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej poprzez
- promowanie zachowania dziedzictwa kulturowego wsi;
- zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem za granicę poprzez wdrożenie programu „Absynt Patrymonium” – sieci informacji wirtualnej o zabytkach wywożonych i zaginionych.

Cele Narodowej Strategii Kultury realizowane będą w ramach 2 priorytetów i 5 działań:

PRIORYTET 1**AKTYWNE ZARZĄDZANIE ZASOBEM STANOWIĄCYM MATERIALNE DZIEDZICTWO KULTUROWE****Działanie: 1.1.****Wzmocnienie ośrodków dokumentacji zabytków oraz budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków**

W ramach działania zostaną zaproponowane zmiany instytucjonalne, prawne i funkcjonalne w sferze dokumentacji i ochrony zabytków oraz procesu oferowania zabytków na rynku.

Celami częściowymi Działania 1.1 są:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- zrównoważone urynkowanie zabytków,
- wykształcenie zachęt dla przedsiębiorców i osób fizycznych do inwestowania w zabytki.

Działanie 1.2.

Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne

W ramach działania formułowane będą projekty rewaloryzacji zabytków i ich adaptacji na cele społeczne. Projekty muszą odznaczać się znaczącym wpływem ekonomicznym na rozwój regionalny, w tym przyczyniać się do wzrostu dochodów i zwiększać ilość miejsc pracy.

Program wymienia projekty:

- **Program „Polskie regiony w europejskiej przestrzeni kulturowej”**, którego głównym celem jest przygotowanie potencjalnych wnioskodawców do opracowania kompleksowych projektów do funduszy strukturalnych.
- **Program „Promesa Ministra Kultury”**, którego celem jest dofinansowanie wkładu własnego beneficjentów do projektów realizowanych w ramach funduszy strukturalnych i innych funduszy europejskich.

Działanie 1.3.

Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych

Działanie będzie realizowane poprzez programowanie i wdrażanie kompleksowych programów dotyczących markowych produktów turystyki kulturowej w Polsce.

W ramach działania realizowany jest:

- Program Narodowy Produkt Turystyczny Miasta Stołecznego Warszawy „Trakt Królewski”, którego celem jest umacnianie tożsamości narodowej i zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń oraz zwiększenie atrakcyjności Warszawy i konkurencyjności regionu na rynku europejskim.

PRIORYTET 2

EDUKACJA I ADMINISTRACJA NA RZECZ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Działanie: 2.1.

Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Działanie będzie realizowane poprzez:

- podnoszenie wykształcenia kadr zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego;
- podnoszenie zainteresowania społeczeństwa problematyką ochrony zabytków;
- powołanie zespołu naukowego zajmującego się badaniami naukowymi w sferze wpływu, zachowania i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno-ekonomiczny regionów;
- promowanie zachowania dziedzictwa kulturowego wsi poprzez aktywizację społeczności wiejskich.

Działanie: 2.2.**Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturalnego przed nielegalnym wywozem, wwozem i przewozem przez granice**

Działanie realizowane poprzez wdrożenie programu „Absynt Patrymonium” – sieci informacji wirtualnej o zabytkach wywożonych i zaginionych. Spodziewane rezultaty działań, opartych na realizacji celów cząstkowych, wynikających z celów strategicznych w opiece nad zabytkami powiatu krotoszyńskiego, to:

- podniesienie świadomości społeczeństwa dla wagi ochrony dziedzictwa kulturowego;
- dostęp do informacji o zabytkach;
- wzbogacenie obszarów aktywizacji społecznej;
- wykorzystanie wypracowanych zasad postępowania i metod działania dla stworzenia markowego produktu turystycznego powiatu krotoszyńskiego;
- zasilenie sfery ochrony dziedzictwa kulturowego przez pozyskanie dodatkowych środków;
- określenie zasad zagospodarowania i adaptacji zabytków oraz nadawania im nowych funkcji w celu zwiększenia ich atrakcyjności;
- wieloletnie gwarancje Ministra Kultury dla kredytów inwestycyjnych w sferze dziedzictwa kulturowego zaciąganych przez instytucje publiczne;
- ustanowienie skutecznych zasad interwencyjnych robót zabezpieczających, podejmowanych w przypadku zagrożenia zabytkowej substancji oraz skutecznej egzekucji zwrotu poniesionych kosztów;
- realizacja zasad partnerstwa publiczno-prywatnego w sferze adaptacji zabytków do nowych funkcji.

4.3. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku

Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym zobowiązuje sejmiki województw do uchwalenia strategii rozwoju województw. Określać ma ona uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województw.

„Strategia rozwoju województwa Wielkopolskiego do roku 2020” jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005 r., następnie zaktualizowanym 17 grudnia 2012r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Ustalenia zawarte w „Strategii” stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Równocześnie stanowi ona punkt wyjścia dla opracowywanych planów zagospodarowania przestrzennego województw. Ta zależność wpływa na stopień ogólności, jaki cechuje strategię rozwoju.

W Strategii określono cztery generalne cele strategiczne:

- a) zapewnienie mieszkańcom warunków do podwyższenia poziomu życia
- b) zwiększenie konkurencyjności gospodarki w stosunku do innych regionów Europy
- c) wzrost wewnętrznej integracji i istotnej poprawy jakości przestrzeni
- d) dostosowanie potencjału, struktury i organizacji województwa do wyzwań XXI wieku i wymagań jednoczącej się Europy

Z zasad budujących strategię wynikają trzy przesłanki:

- a) nie zaprzepaścić posiadanych przez województwo możliwości wynikających z położenia, tradycji, istniejącego potencjału środowiska przyrodniczego, walorów społecznych i gospodarki, a także *image* Wielkopolski
- b) chroniąc posiadane dobra efektywnie je wykorzystywać
- c) dać wszystkim mieszkańcom i podmiotom szansę korzystania z możliwości rozwojowych.

Kwestie ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury „Strategia” traktuje bardzo ogólnikowo. Jako cel strategiczny nr 1 określa cyt. „Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku”. Do osiągnięcia tego celu służy realizacja 8 celów operacyjnych. Jednym z nich jest cel operacyjny 1.3. – „Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego”.

Cel ten określa znaczenie dziedzictwa kulturowego dla regionu Wielkopolski, cyt. „Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski pełni kilka funkcji. Jest ono czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu oraz przyczynia się do rozwoju gospodarczego, gdyż może być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Szczególnie ważnym elementem tego dziedzictwa jest wielkopolska kultura przedsiębiorczości.”

4.4. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego został przyjęty Uchwałą Nr XLII/628/2001 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 listopada 2001 r. Obecnie obowiązuje Zmiana Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego XLVI/690/10 zatwierdzona Uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 r. W treści dokument ten określił przede wszystkim cel sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego, zasady kształtowania przestrzeni i zasady jej zagospodarowania oraz kierunki zagospodarowania dla terenów wchodzących w skład administracyjnych granic wielkopolski.

Podstawowym celem zagospodarowania przestrzeni województwa wielkopolskiego wg wskazanego powyżej dokumentu jest doprowadzenie do zrównoważonego rozwoju całego terytorium województwa między innymi poprzez rozważne zarządzanie obszarem województwa oraz ochronę środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego stanowiące jedno z trzech górnych założeń planu.

W opracowaniu tym wyrażone zostało uznanie dla wpływu bogactwa kulturowego Wielkopolski oraz elementów dziedzictwa kulturowego składających się na tożsamość kulturową Wielkopolan i niosących ze sobą ważny potencjał w rozwoju rekreacji i turystyki. Plan formułuje liczne ogólne zasady odnoszące się do kształtowania przestrzeni również z uwzględnieniem reguł dotyczących poszanowania dóbr kultury obecnych na obszarze województwa wielkopolskiego.

W treści planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego zamieszczono kilka wzmianek o obiektach zabytkowych z terenu powiatu krotoszyńskiego. W części charakteryzującej obiekty zabytkowe z terenu wielkopolski wskazano na zachowany ratusz w Sulmierzycach jako wyjątkowy w skali województwa przykład obiektów użyteczności publicznej z okresu baroku. W opisie szlaków rowerowych wyszczególniony został Ziemiański Szlak Rowerowy przebiegający w części przez zachodni fragment powiatu krotoszyńskiego. W opisie głównych problemów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego wzmiankowano miasto Kobylin w powiecie krotoszyńskim jako ośrodek miejski o znaczących wartościach zabytkowych, który nie posiada satysfakcjonującego obejścia drogowego.

W punkcie 31.1.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego poświęconego perspektywom tworzenia parków kulturowych na terenie województwa wielkopolskiego umieszczono propozycje utworzenia Parku Kulturowego Południowego Pogranicza obejmujący rejon Zdun, Sulmierzyc w powiecie krotoszyńskim oraz Odolanowa w powiecie ostrowskim. Zaproponowano również utworzenie Archeologicznego Parku Kulturowego Południowych Grodów Pogranicznych (Czestram – Golejewko – Dubin – Niepart – Kobylin Stary). W części poświęconej szlakom kulturowym (pkt 31.2.3) zaprojektowano szereg rozmaitych szlaków turystycznych, z których wiele może obejmować obiekty zlokalizowane na terenie powiatu krotoszyńskiego.

Ponadto na załączniku graficznym (Plansza 47) do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego zatytułowanym „Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego” wskazano na obszarze powiatu krotoszyńskiego obszar proponowanego parku kulturowego (brązowe kreskowanie), oznaczono

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

ratusz w Sulmierzycach jako obiekt ujęty w kanonie krajoznawczym Polski (czerwony kwadrat), a także przedstawiono przebieg Ziemiańskiego Szlaku Rowerowego (kolor pomarańczowy) i Piastowskiej Drogi Romańskiej (kolor zielony) przez obszar powiatu krotoszyńskiego.

4.5. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2013-2016

Wojewódzki program opieki nad zabytkami sporządzany jest na okres 4 lat przez zarząd województwa. Program przyjmowany jest do realizacji przez sejmik wojewódzki po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami zarząd województwa sporządza, co 2 lata sprawozdanie przedstawiane sejmikowi województwa. Jednocześnie sprawozdanie takie jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Aktualnie obowiązujący program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 został przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/763/13 przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego z dnia 28 października 2013 r.

Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 realizowany jest w oparciu o cele analogiczne jak w przypadku *Programu opieki nad zabytkami Powiatu Krotoszyńskiego na lata 2015-2018* określone w art. 87. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jednak jego podstawowymi zadaniami - zgodnie z zapisami zawartymi w treści dokumentu – przyjętymi przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego jest zapewne prawidłowego stanu zachowania obiektom zabytkowym: nieruchomym, ruchomym i archeologicznym, znajdującym się w jego władaniu.

Zabytki zlokalizowane na obszarze powiatu krotoszyńskiego są wielokrotnie przywoływane w treści *Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016* przede wszystkim z części poświęconej charakterystyce dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego.

Między innymi wskazany zostaje ołtarz warsztatu Mistrza z Gościszewic ustawiony w kościele farnym w Koźminie Wielkopolskim, zabytkowy układ miasta średniowiecznego zachowany w Koźminie Wielkopolskim oraz tamtejszy kilkukondygnacyjny zamek założony na rzucie prostokąta. Za jedno z najwartościowszych przykładów późnośredniowiecznego malarstwa tablicowego zaliczony został tryptyk z Kobylina z 1517 r., w którym ujawniają się już cechy stylu renesansowego. Wśród miejscowości z zachowanymi dobrymi przykładami renesansowej rzeźby nagrobnej wskazano na kościół w Borzęciczkach, a także nagrobki z Kobylina.

Wyjątkowo w tekście wspomina się o obiekcie nieistniejącym lecz mającym niezwykle znaczenie dla rozwoju architektury w Polsce czyli o drewnianym renesansowym ratuszu w Koźminie Wielkopolskim. Również o ww. mieście wspomina się jako o zabytku urbanistyki, który zachował kolejne fazy lokacji nowych miast przy już istniejących, które w późniejszym czasie łączyły się w jedną całość. W odniesieniu do architektury mieszkalnej wspomniany zostaje przykład zachowanego domu podcieniowego z Krotoszyna. Po raz kolejny wzmiankuje się o Koźminie Wielkopolskim przy opisie barokowej sztuki konwisarskiej, gdzie zachowały się cynowe sarkofagi Przyjemskich. Autorzy programu dostrzegają również wyjątkowość zachowanego w Sulmierzycach drewnianego Ratusza i opisują go jako jeden z przykładów architektury mieszczańskiej epoki baroku, podobnie jak pałac Galeckich w Krotoszynie jako przykład fundacji szlacheckiej. W treści dokumentu pojawia się wzmianka o pierwotnym kościele ewangelickim w Krotoszynie, ob. rzymskokatolicki pw. św. Andrzeja Boboli oraz o kościele bernardyńskim w Koźminie Wielkopolskim jako przykładach murowanej sakralnej architektury barokowej, a także o kościele pw. św. Trójcy w Koźminie Wielkopolskim jako o wyjątkowym zabytku sakralnej architektury drewnianej. Ponadto jako ciekawy przykład architektury klasycystycznej w budynkach gospodarczych wskazuje się na zabytkowe założenie folwarczne w Baszkowie oraz licznie występujące drewniane wiatraki koźlaki w okolicach Krotoszyna i Zdun.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Z pośród obiektów zabytkowych stanowiących własność województwa wielkopolskiego jedynym zabytkiem wpisanym do rejestru zabytków na terenie powiatu krotoszyńskiego jest zespół pałacowo-parkowy w Krotoszynie, którego stan zachowania poddano charakterystyce w postaci poniższej tabeli.

adres	Park Wojska Polskiego 1, 63-700 Krotoszyn
Rejestr zabytków	zespół pałacowy: - pałac, 1692, pocz. XIX, nr rej.: 297/A z 17.10.1968 - park, ob. miejski im. Wojska Polskiego, XIX, nr rej.: 631/A z 6.12.1991
Obecna funkcja	filia Publicznej Biblioteki Pedagogicznej Książnica Pedagogiczna im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu
Prace wykonane	PSM zapłaciło za wykonanie dokumentacji architektoniczno-konserwatorskiej 2012 - Województwo Wielkopolskie poniosło koszty wykonania przyłącza ciepłego i węzła do budynku
Prace planowane	Państwowa Szkoła Muzyczna (PSM) zobowiązała się do: 1) wykonania I etapu dokumentacji projektowej (koncepcja programowo-przestrzenna adaptacji pałacu na potrzeby PSM i PBP; 2) remontu więźby dachowej z elementami przebudowy umożliwiającymi przyszłą adaptację poddaszy
Stan zachowania	Wymagany remont generalny pałacu rozłożony na etapy
UWAGI	96,86% należy do Skarbu Państwa, reprezentowanego przez Starostę Krotoszyńskiego, obiekt jest w trwałym zarządzie Państwowej Szkoły Muzycznej I Stopnia (PSM) w Krotoszynie; 6,14% należy do Województwa Wielkopolskiego, w trwałym zarządzie Publicznej Biblioteki w Kaliszu (PBP)

Jedynie niektóre z zadań realizowanych w ramach celów programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2016 zapisanych na stronie 57., 58. i 59. tj m.in. dofinansowania, promocja, edukacja i planowanie przestrzenne mogą obejmować również zabytki zlokalizowane na terenie powiatu krotoszyńskiego.

4.6. Inne dokumenty związane z tematyką dziedzictwa kulturowego

SZLAKI PIESZE O ZASIĘGU WOJEWÓDZKIM

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

L.P.	TRASA	DŁUGOŚĆ (w km)	OPIS TRASY
1.	<p>Czempiń – Osieczna – Pawłowice – Rawicz – Jutrosin – Kobylin</p> <p>Oznakowanie niebieskie</p>	136,1	<p>Czempiń – Słonin – Witkówki – Stary Lubosz – Racot – Wonieść – Jezierzycy – Witosław – Drzeczkowo – Osieczna – Trzebania – Kąkolewo – Pawłowice – Lubonia – Śmiłowo – Poniec – Zawady – Gościejewice – Wydartowo – Golinka – Gierfachowo – Dąbrówka – Konarzewo – Łaszczyn – Rawicz – Szymanowo – Kowaliki – Sikorzyn – Stwolno – Zawady – Ugoda – Dębionka – Niedźwiadki – Golejewo – Pakosław – Góry Pakosławskie – Pomocno – Osiek – Zielony Dąb – Borek – Dubin – Jutrosin – Smolice – Stary Kobylin – Kobylin</p> <p><i>Szlak przebiega przez powiaty: kościański, leszczyński, gostyński, rawicki i krotoszyński.</i></p>

SZLAKI ROWEROWE O ZASIĘGU WOJEWÓDZKIM

L.P.	TRASA	DŁUGOŚĆ (w km)	OPIS TRASY
1.	<p>Ziemiański Szlak Rowerowy</p> <p>(oznakowanie zielone)</p> <p><i>Element Wielkopolskiego Systemu Szlaków Rowerowych</i></p>	245,4	<p>Mosina – Krosno – Drużyna – Pecna – Ilówiec – Czempiń – Słonin</p> <p>Wariant wschodni: Słonin – Gorzyce – Stary Gołębin – Turew – Kopaszewo – Krzywiń – Wyganowo – Lubiń – Bieżyń – L. Mościszki – Cichowo – Łagowo – Dalabuszki – Kunowo – Skowronki – Ostrowo – Bogusławki – Głogówko k/Gostynia – Grabonóg – Bodzewo – Ziółkowo – Domachowo – Ludwinowo – Gębice – Pępowo – Sroki – Czeluścin – Rębiechów – Kobylin – Stary Kobylin – Smolice – Ochłoda – Pawłowo – Jutrosin – Szymonki – Dubin – Borek – Osiek – Pakosław</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO**5.1. Strategia rozwoju powiatu krotoszyńskiego na lata 2014-2020**

W treści dokumentu zapisy poświęcone zagadnieniom z zakresu dziedzictwa kulturowego zawarte zostały przede wszystkim w punkcie 2.2.7 Turystyka, kultura, sport i rekreacja. Podkreślony został unikatowy w wielu miejscowościach zachowany charakter wielkopolskiej zabudowy małomiasteczkowej. Ponadto w dalszej części wymieniono najważniejsze obiekty zabytkowe istniejące na terenie powiatu krotoszyńskiego z podziałem na poszczególne gminy.

W rozdziale poświęconym strategicznym celom związanym z rozwojem powiatu krotoszyńskiego w części Cel strategiczny II. Zrównoważone wykorzystanie potencjału przestrzennego, w tym środowiska, Cel operacyjny 2.3 Podniesienie poziomu atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej powiatu wskazano jako jeden z celów ochronę dziedzictwa narodowego poprzez zaplanowane i zintegrowane działania.

5.2. Gminne programy opieki nad zabytkami

Obecnie na terenie powiatu krotoszyńskiego obowiązują następujące gminne programy opieki nad zabytkami:

- 1) *Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Kobylin na lata 2013-2016*
- 2) *Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Koźmin Wielkopolski na lata 2014-2017*

Należy podkreślić, iż w przypadku gminy Koźmin Wielkopolski jest to już drugi czteroletni okres obowiązywania programu opieki nad zabytkami. Obecnie bez aktualnych programów opieki nad zabytkami pozostają gminy Zduny, Rozdrażew i miasto Sulmierzyce oraz miasto i gmina Krotoszyn będąca w trakcie opracowywania *Gminny program opieki nad zabytkami dla miasta i gminy Krotoszyn na lata 2015-2018*

Program opieki nad zabytkami Powiatu Krotoszyńskiego na lata 2015-2018 stanowi dokument pozostający w ścisłym związku z poszczególnymi gminnymi programami będąc ich dopełnieniem w stosunku do kompetencji posiadanych przez organy samorządu powiatowego oraz uzupełnieniem o obiekty pozostające własnością powiatu krotoszyńskiego. Należy podkreślić konieczność zaprojektowania pewnej spójnej wizji

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

rozwijanej w przez powiat i poszczególne gminy w stosunku do opieki nad dziedzictwem kulturowym i w perspektywie nowo opracowywanych programów uwzględniania tej strategii w ich treści.

5.3. Powiatowe szlaki turystyczne

SZLAKI PIESZE

L.P.	TRASA	DŁUGOŚĆ (w km)	OPIS TRASY
1.	Krotoszyn – Sulmierzyce Oznakowanie żółte	17,6	Krotoszyn – kurhany – „grodzisko Sulimira” – Sulmierzyce
2.	Krotoszyn – Zduny Oznakowanie zielone	12,2	Krotoszyn – kopiec Powstańców Wielkopolskich – Zduny
3.	Krotoszyn – Baszków Oznakowanie czerwone	15,3	Krotoszyn – leśnictwo Baszków – Baszków

SZLAKI ROWEROWE

L.P.	TRASA	DŁUGOŚĆ (w km)	OPIS TRASY
1.	Szlak „Wokół Krotoszyna” Oznakowanie czarne	44,1	Krotoszyn – Osusz – L. Chmielnik – Rezerwat „Baszków” – Zduny – Ujazd – Wodników Górny – Sulmierzyce – Chwaliszew – Chwaliszew Piaski – L. Zofijówka – Krotoszyn
2.	Szlak „Dąbrowy Krotoszyńskie” Oznakowanie zielone	39,3	Krotoszyn – osada Sędziszew – leśnictwo Sokołówka i „Diabelski Kamień” – Dąbrowa Leśny punkt edukacyjny – Roszki – leśnictwo Torownica – leśnictwo Parczew – Chruszczony – Chwaliszew

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

**6. CHARAKTERYSTYKA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO POWIATU
KROTOSZYŃSKIEGO****6.1. Zabytki archeologiczne**

Najdawniejsze zachowane dziedzictwo kulturowe na terenie powiatu krotoszyńskiego stanowią zabytki archeologiczne. Specyfika archeologicznych obiektów zabytkowych polega na wewnętrznym zróżnicowaniu obejmującym zarówno niewielkie obiekty ruchome stanowiące relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej (np. ceramika, broń, przedmioty codziennego użytku, ozdoby itp.) jak i poszczególne obiekty nieruchome posiadające własną formę krajobrazową lub jej pozbawione zlokalizowane w większości pod powierzchnią ziemi (np. grodziska, kurhany, podziemne części dawnych budowli itp.) a także całe obszary rozpoznane jako tereny historycznego osadnictwa zawierające szereg warstw kulturowych (np. cmentarzyska, osady, obszary pierwotnych układów ruralistycznych i urbanistycznych itp.). Starsza literatura poświęcona zagadnieniom archeologicznym i opublikowane inwentarze muzealne zawierają wiadomości o znaleziskach pochodzących z końca XIX w. lub początku XX w., które były odkryciami przypadkowymi bez podania poza nazwą miejscowości okoliczności odkrycia i dokładnej lokalizacji znaleziska. Na przykład w 1883 r. znaleziono w Borzęcicach skarb monet z X-XI w. a w 1898 r. odkryto cmentarzysko w Koźminie Wielkopolskim. Charakterystyczne, że z podanego czasu takowe wzmianki o znaleziskach zawiera spora liczba najstarszych publikacji niemieckich z regionu krotoszyńskiego. Kolejne informacje o dokonanych odkryciach pochodzą z lat 1909-1910, gdy w ogrodzie Bauera w Koźminie znaleziono popielicę obłożoną kamieniami, natomiast trzy lata później odkryto toporek kamienny, buławę i fragmenty naczyń glinianych.

Z okresu międzywojennego wszelkie zdarzające się pojedyncze znaleziska są nieliczne i również przypadkowe. Warto wspomnieć, że 1923 roku J. Kostrzewski jako pierwszy w przeprowadził profesjonalne badania archeologiczne w rejonie Sulmierzyc (cmentarzyska kultury mogiłowej i łużyckiej), natomiast K. Jażdżewski w latach 1925-1929 penetrował okolice Krotoszyna i Zdun. Pierwsza faza odkryć po 1945 roku charakteryzuje się niesystematycznie prowadzonymi badaniami powierzchniowymi dokonywanymi przy okazji ratowniczych badań wykopaliskowych obiektów archeologicznych. W latach 1947 i 1954 ponownie J. Kostrzewski w rejonie Borzęciczek odkrył osadę wczesnośredniowieczną.

Kolejna faza badań rozpoczyna się około l. 60. XX w. i cechuje się już pewną systematycznością. Na obszarze określonym miejscowościami: Kobylin, Pogorzela, Koźmin, Dobrzyca, Sulmierzyce, Zduny, Krotoszyn, prowadzone były od roku 1960 badania powierzchniowe związane z podjętym przez Dionizego Kosińskiego tematem badawczym nad prahistorią i wczesnym średniowieczem ziemi krotoszyńskiej. W dalszym etapie tych

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

badania zaistniała konieczność dokonania na niektórych stanowiskach ratunkowych prac wykopaliskowych w związku z ogromnym tempem ich niszczenia (m.in. Sulmierzyce stan. 3, Baszków-Piaski, stan. 4). Na szczególną uwagę zasługują prowadzone od roku 1975 systematyczne prace poszukiwawcze D. Kosińskiego w dolinie Czarnej Wody, dzięki którym poznano kilkadziesiąt nieznanych stanowisk kultur pradziejowych. Rejon ten był miejscem intensywnego zasiedlenia począwszy od epoki kamienia aż po schyłek średniowiecza (np. w dolinie Lubieszki, Radęcy i w górnym biegu Obry). Z młodszego wymienionego odcinka dziejów rozpoznano kilka stanowisk osadowych, które ujawniły ślady zabudowy. Zapewne gwałtowny rozwój osadniczy był następstwem funkcjonowania we wczesnym średniowieczu szlaku handlowego Głogów - Kalisz przez Sulmierzyce, zwłaszcza na przełomie tysiącleci oraz wybudowanie przez pierwszych Piastów sieci grodów, które również były ważnym ośrodkiem administracyjnym w zarządzaniu państwem oraz wymiany dóbr naturalnych.

Prace wykopaliskowe obiektów wczesnośredniowiecznych w powiecie krotoszyńskim rozpoczęły się w 1975 roku. Wówczas to przeprowadzono badania zespołu osadniczego w Baszkowie - Piaskach, złożonego z grodziska, kilku osad i cmentarzyska. Warto zaznaczyć, iż tylko w gminie Koźmin Wielkopolski zarejestrowano 129 stanowisk z tego okresu. W roku 1979 rozpoczęto systematyczne badania weryfikacyjne grodzisk dorzecza Orli, Czarnej Wody, w wyniku których ustalono chronologię wszystkich wczesnośredniowiecznych grodzisk (np. Sulmierzyce, Mokronos) oraz z późnego średniowiecza i nowożytności (Koźmin - zamek, Starkówiec, Rozdrażew, Zduny). W tym też czasie rozpoczęto szeroko zakrojoną ogólnopolską akcję Archeologicznego Zdjęcia Polski. Początkowo badania te koncentrowały się w okolicach Kobylina, Starego Grodu i Krotoszyna, później w latach 1982, 1989 i 1996 objęły cały powiat krotoszyński. Obecnie teren ten został spenetrowany, ale dokonane wówczas odkrycia (20-30 lat temu) wymagają pilnej weryfikacji terenowej.

Obecnie powiat krotoszyński posiada około 1300 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych o różnym znaczeniu poznawczym. Podstawową metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo-konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Najwcześniejsze ślady osadnictwa i działalności człowieka na obszarze dzisiejszego powiatu krotoszyńskiego sięgają kresu paleolitu (około 10 000 r. p. n. e.). W epoce kamienia (4300 - 1700 r. p. n. e.) tereny te zamieszkałe były przez ludność kilku kultur - ceramiki wstęgowej kłutej, lendzielskiej, pucharów lejkowatych, ceramiki grzebykowo-dołkowej i ceramiki sznurowej. Na przestrzeni kolejnych setek lat tj. w epokach brązu

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

(1700 - 650 r. p. n. e.) oraz żelaza (650 r. p. n. e. - 500 r. n. e.) obszar ten zamieszkiwany był przez ludność kultury łużyckiej i pomorskiej. Okres lateński epoki żelaza (400 r. p. n. e. - 35/40 r. n. e.) za sprawą nowego typu osadnictwa na terenach dzisiejszego powiatu krotoszyńskiego przyniósł ze sobą duże zmiany w obrębie kultury rolniczej i materialnej. Dotyczyły one wprowadzania intensywniejszych metod uprawy roli, nowych narzędzi, produkcji naczyń toczonych, początków bednarstwa, szklarstwa oraz złotnictwa. W okresie wpływów rzymskich (35/40 – 375 n.e.) poszczególne ośrodki osadnicze zaczęły utrzymywać się z wymiany handlowej pomiędzy kupcami rzymskimi, plemionami germańskimi a lokalną ludnością.

We wczesnym średniowieczu funkcjonował zespół osad mający istotny wpływ na tworzenie się państwowości polskiej w okresie pierwszych Piastów (IX – XI w.) do tego typu osad należy zaliczyć rozpoznane **grodziska pierścieniowate w Zalesiu Wielkim, Sulmierzycach, Czarnym Sadzie, Mokronosie, Skalowie**. W wieku XII następuje dalszy rozwój osadnictwa o charakterze obronnym zlokalizowanym w kilku przypadkach w pobliżu późniejszych miejscowości i miast lokowanych w okresie od XIII do XV wieku. Wśród obiektów o własnej formie krajobrazowej należy wyróżnić **grodziska w Zdunach, Starkówcu, Starym Grodzie, Rozdrażewie, a także zamek-dwór Kobylinie i istniejący zamek w Koźminie Wielkopolskim**. Należy jednak zaznaczyć, iż lokalizacja grodów obronnych w niewielkiej odległości od późniejszych ośrodków miejskich w przypadku Zdun, Rozdrażewa nie stanowi żadnej reguły w sensie naukowym i tak jak w przypadku Starkówca i Starego Grodu nie przekłada się w sposób bezpośredni na przekształcenie grodu obronnego w późniejsze miasto.

Jak wynika z powyższej charakterystyki na terenie powiatu krotoszyńskiego wśród wszystkich stanowisk archeologicznych te posiadające własną formę krajobrazową stanowią niewielki ułamek całkowitej liczby zabytków archeologicznych, jednak ze względu na ich rozpoznawalny w terenie charakter w większości są wpisane do rejestru zabytków.

Stan zachowania stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru należy ocenić jako zróżnicowany. Spośród grodzisk wczesnośredniowiecznych dobrze zachowane są obiekty zlokalizowane w Sulmierzycach, Czarnym Sadzie i Mokronosie, natomiast grodziska w Skalowie i Zalesiu Wielkim pomimo dużej wartości naukowej są dość mocno uszkodzone. W stosunku do grodzisk z okresu późnego średniowiecza bardzo dobry stan zachowania prezentuje grodzisko w Starym Grodzie w stosunku do obiektów w Bestwinie i Zdunach, których obecny stan należy ocenić jako dostateczny.

Najlepszym stanem zachowania odznaczają się stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych. Powodem ich dobrego stanu jest stosunkowo niewielka ingerencja człowieka w zachowaną substancję zabytkową. Trudny do określenia jest stan zachowania nawarstwień kulturowych w obrębie poszczególnych stanowisk zewidencjonowanych na kartach AZP, jego szczegółowa weryfikacja następuje każdorazowo w trakcie prowadzonych badań rozpoznawczych archeologiczno-dokumentacyjnych (powierzchniowych i sondażowych) towarzyszących najczęściej realizowanym inwestycjom na terenach zespołów stanowisk archeologicznych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Stan zachowania poszczególnych stanowisk nie ma jednak zasadniczego znaczenia dla oceny ich wartości, gdyż zgodnie z art. 6 pkt. 3 *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* zabytki podlegają ochronie i opiece bez względu na ich stan zachowania.

Zjawiskami stanowiącymi obecnie najistotniejsze zagrożenie dla stanowisk archeologicznych są wielko powierzchniowe inwestycje budowlane o charakterze rolniczym (szklarnie), magazynowym i przemysłowym (hale magazynowe i produkcyjne), komunikacyjnym (drogi wraz z infrastrukturą towarzyszącą) oraz mieszkalnym (osiedla domów wielorodzinnych i jednorodzinnych), a także nielegalna eksploatacja piasek i żwirów. Również istotne zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Stosunkowo marginalne – jednak o stopniowo narastającym znaczeniu – zagrożenie dla zabytków stanowią nielegalnie prowadzone poszukiwania zabytków archeologicznych przy pomocy wykrywaczy metali. Jednakże skala zniszczeń zabytków – zwłaszcza w obrębie stanowisk o własnej formie krajobrazowej – będących wynikiem rabunkowej działalności tzw. poszukiwaczy skarbów pozostaje nierozpoznana.

Generalnie można stwierdzić, iż podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z koniecznością prowadzenia prac ziemno-budowlanych przy zagospodarowaniu terenu.

Szczególną uwagę należy zwrócić na wymóg prowadzenia badań archeologicznych w trakcie realizacji inwestycji zlokalizowanych na terenach historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz na terenach historycznych założeń rezydencjonalnych i sakralnych, które cechuje znaczna ilość średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. Wyniki tych badań bardzo często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie zmian w zagospodarowaniu tych obszarów na przestrzeni dziejów oraz stanowią nieocenioną pomoc w badaniach historycznych mogących potwierdzić lub zaprzeczyć informacjom pochodzących ze źródeł pisanych.

Z inwestycji mogących skutkować potencjalnym zagrożeniem dla zachowanych stanowisk archeologicznych, które w najbliższych latach będzie realizował Powiat Krotoszyński należy wskazać inwestycje drogowe obejmujące głównie przebudowę i modernizację dróg powiatowych. Wykaz tych prac ujęto w Planie rozwoju sieci dróg powiatowych na terenie Powiatu Krotoszyńskiego na latach 2014-2020, opracowanym przez Powiatowy Zarząd Dróg w Krotoszynie.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

6.2. Zabytki nieruchome

Najstarsze zabytki nieruchome powiatu krotoszyńskiego posiadają proveniencję średniowieczną i związane są z historią najstarszych miast. Do dnia dzisiejszego czytelne pozostają XIII, XIV i XV-wieczne **układy urbanistyczne Koźmina Wielkopolskiego, Kobyлина, Rozdrażewa, Krotoszyna, Sulmierzyc i Zdun**, które w wiekach późniejszych rozrastały się i tworzyły wyjątkowe zespoły zabudowy miejskiej i cennych wartościach zabytkowych. Ponadto zabytki związane z architekturą gotycką reprezentują obiekty budownictwa obronnego, czyli **zamek z XIV wieku w Koźminie Wielkopolskim** oraz obiekty sakralne **kościół pw. św. Wawrzyńca w Koźminie Wielkopolskim (XV w.), kościół pobernardyński pw. Najświętszej Marii Panny w Kobylinie (XV w.), kościół pw. św. Stanisława Bpa w Kobylinie (XVI w.), kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Krotoszynie (XVI w.)** oraz **kościół pw. św. Mikołaja w Benicach (XVI w.)**. Wyżej wymienione obiekty stanowią przykłady zapóźnionej i uproszczonej architektury gotyckiej, która w przypadku obiektów XVI-wiecznych zawiera również elementy utrzymane w stylistyce renesansowej. O wiele cenniejsze są zachowane na terenie powiatu krotoszyńskiego przykłady **kościółów drewnianych pw. św. Trójcy w Koźminie Wielkopolskim i pw. św. Floriana i Sebastiana (dawniej św. Rocha) w Krotoszynie** wzniesione w I. 70. XVI wieku.

Z obiektów cennych XVII-wiecznych budowli charakteryzujących się cechami późnorenesansowymi i barokowymi należy wymienić **kościół pw. Jana Chrzciciela w Rozdrażewie, kościół pobernardyński pw. św. Stanisława BM wraz z klasztorem w Koźminie Wielkopolskim, drewniane kościoły pw. Oczyszczenia Najświętszej Marii Panny w Starym Grodzie, pw. Wszystkich Świętych w Wielowsi i drewniana wieża dawnego zboru ewangelickiego w Kobylinie**, a także najstarsze zabytki architektury mieszczarskiej, czyli **ratusz w Zdunach i częściowo zachowany (wieża) neorenesansowy ratusz w Krotoszynie**.

Okres baroku i klasycyzmu pozostawił znacznie więcej realizacji architektonicznych niejednokrotnie wysokiej klasy, a co szczególnie istotnie o różnym charakterze zarówno świeckim jak i sakralnym. Najważniejsze ze wspomnianych realizacji powstały w Krotoszynie i należy do nich zaliczyć barokowy **kościół potrynitański pw. śś. Piotra i Pawła** wraz z budynkiem klasztornym wzniesiony wg projektu wybitnego architekta K. M. Frantza, równie ważną realizacją był wybudowanie **barokowego pałacu** dla Franciszka Zygmunta Gałęckiego wraz z założeniem wokół niego założenia ogrodowego. Szczególnie istotny ze względu na swą wyjątkowość jest zachowany drewniany **dom mieszkalny z dwuarkadowym podcieniem** tzw. „Krotoszanka” przy ul. Koźmińskiej 36, Ponadto z obiektów zlokalizowanych w Krotoszynie należy wymienić okazały klasycystyczny **kościół poewangelicki, ob. parafialny pw. św. Andrzeja Boboli** oraz drewniany **kościół pw. św. Marii Magdaleny**. W pozostałych miejscowościach powiatu krotoszyńskiego również zachowało się wiele wyjątkowych obiektów pochodzących z XVIII m.in. barokowe murowane **kościóły pw. św. Jana Chrzciciela w Zdunach i pw. św. Marcina Bpa w Borzęcizkach, drewniana świątynia pw. św. Rozalii**

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

w **Serafinowie**, **poewangelicki zbór ewangelicki w Zdunach**, **dawny szpital św. Ducha wraz cmentarzem ewangelickim w Kobylinie**. Jednak szczególne miejsce należy się jednemu zachowanemu w Wielkopolsce **drewnianemu ratuszowi w Sulmierzycach z 1743 r.**

Z wieku XIX i z początku XX do czasów obecnych przetrwało bardzo wiele obiektów zabytkowych o rozmaitych funkcjach, szczególnie dużo wzniesionych zostało w tym okresie **pałaców (Baszków, Borzęcizki, Koźmin Wielkopolski (d. Lipowiec), Orla, Psie Pole, Smolice), dworów (Rozdrażew, Łagiewniki, Lutogńiew, Starkówiec, Wronów, Wielowieś, Staniew i wiele innych)**. Każdemu z ww. obiektów towarzyszyły zakładane w ciągu XIX wieku parki krajobrazowe. Wśród obiektów sakralnych szczególną popularnością cieszyły się **świątynie późnoklasycystyczne (Baszków, Lutogńiew), eklektyczne (Wałów), neogotyckie (Mokronos, Kobierno, Wyganów) lub neobarokowe (Sulmierzyce i Smolice)**. Z XIX i 1. ćw. XX wieku pochodzi wiele cennych obiektów mieszkalnych zachowanych w Krotoszynie, Koźminie Wlkp., Kobylinie i Sulmierzycach (kamienice i domy), ale na szczególną uwagę zasługuje **zespół zabudowy małomiasteczkowej z przełomu XVIII i XIX wieku w Zdunach**. Równie wiele cennych obiektów reprezentuje architekturę związaną z budynkami użyteczności publicznej są to zwłaszcza budynki szkół, rozmaitych urzędów, sądu, poczty, dworce kolejowe zachowane w głównych XIX-wiecznych ośrodkach miejskich powiatu krotoszyńskiego tj. w Krotoszynie, Koźminie Wielkopolskim i Kobylinie.

Należy również zwrócić szczególną uwagę na nieliczne zachowane zabytki techniki w postaci drewnianych **wiatraków-koźlaków w Koźminie Wielkopolskim, Sulmierzycach i Starym Kobylinie** oraz cmentarze różnych wyznań, wśród których wyróżnić trzeba najlepiej zachowany w Wielkopolsce **żydowski kirkut w Orli pod Koźminem Wielkopolskim**. Wszystkie wzmiankowane powyżej obiekty stanowią obiekty o najistotniejszych wartościach zabytkowych w większości objętych indywidualną ochroną konserwatorską poprzez wpisanie do rejestru zabytków. Należy jednak pamiętać, iż stanowią one jedynie promień wszystkich budynków i terenów o cechach zabytkowych zlokalizowanych na terenie powiatu krotoszyńskiego, których liczba kształtuje się obecnie na około 3400 obiektów ujętych w gminnych ewidencjach zabytków Krotoszyna, Koźmina Wielkopolskiego, Kobylina, Zdun, Sulmierzyce i Rozdrażewa.

6.3. Zabytki ruchome

Zdecydowaną większość z około 1500 zewidencjonowanych zabytków ruchomych stanowią obiekty składające się na wystrój oraz wyposażenie obiektów sakralnych zlokalizowanych na terenie powiatu krotoszyńskiego. Na zabytki te składają się przede wszystkim dzieła sztuki w postaci rzeźb, obrazów, polichromii, obiektów sztuki snycerskiej i sztukatorskiej, a także instrumenty muzyczne, meble, obiekty rzemiosła artystycznego, złotnictwa oraz elementy ubiorów liturgicznych. Wśród ruchomości najwięcej jest obiektów

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

pochodzących z okresu baroku (XVII i XVIII w.) stanowiących niejednokrotnie jednolite stylistyczne wyposażenie wnętrz kościołów, a także obiektów pochodzących z XIX i początku XX wieku reprezentujących rozmaite nurty historyczne obecne w sztuce tamtego okresu np. klasycyzm, neogotyck, neobarok, secesja. Nieliczne są obiekty datowane na okres późniejszy niż XVII wiek i ze względu na swoją metrykę zaliczane są do obiektów o szczególnej wartości zabytkowej.

Do najcenniejszych zabytków ruchomych zlokalizowanych na terenie powiatu krotoszyńskiego należy bez wątpienia zaliczyć wyjątkowe dzieło wczesnorenansowego malarstwa jakie stanowi malowany na desce **tryptyk z ołtarza głównego kościoła parafialnego pw. św. Stanisława Bpa w Kobylinie** przedstawiający legendę Świętego Stanisława datowany na 1518 r. Z tego samego okresu pochodzi również cenna **plaskorzeźba przedstawiająca scenę Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny umieszczona w ołtarzu głównym kościoła parafialnego pw. św. Wawrzyńca w Koźminie Wielkopolskim**, która wraz z XVI-wiecznym sakramentarium stanowi rzadko spotykany przykład renesansowej sztuki snycerskiej i rzeźbiarskiej.

Wśród obiektów o wyjątkowej wartości zabytkowej należy wymienić także XVI i XVII-wieczne **rzeźbione renesansowe nagrobki usytuowane w kościele pw. św. Stanisława w Kobylinie (Kobyliński)**, kościele pw. św. Jana Chrzyciela w Krotoszynie (**Rozdrażewski**), kościele pw. św. Wawrzyńca w Koźminie Wielkopolskim (**Górkowie**) i kościele pw. św. Marcina w Borzęciczkach (**Sulimowscy**).

W najpełniejszy sposób dzieła sztuki barokowej prezentują obiekty stanowiące wyposażenie następujących kościołów: **potrynitański pw. śś. Piotra i Pawła w Krotoszynie**, **pobernardyński pw. św. NMP w Kobylinie**, **pobernardyński pw. św. Stanisława BM w Koźminie Wielkopolskim**, **parafialny pw. św. Jana Chrzyciela w Zdunach**, **parafialny pw. św. Jana Chrzyciela w Krotoszynie**, **parafialny pw. św. Jana Chrzyciela w Rozdrażewie**, **parafialny pw. św. Stanisława Bpa w Kobylinie**, **parafialny pw. św. Wawrzyńca w Koźminie Wielkopolskim**, **parafialny pw. św. Marcina w Borzęciczkach**. Odrębną grupę o nieco mniejszej skali stanowi w większości barokowe wyposażenie kościołów drewnianych m.in. **parafialnego pw. Oczyszczenia NMP w Starym Grodzie**, **filiarnego pw. św. Rozalii w Serafinowie**, **filiarnego pw. św. Trójcy w Koźminie Wielkopolskim** oraz **filiarnego pw. św. Floriana i Sebastiana w Krotoszynie**.

Z obiektów reprezentujących sztukę XIX i pocz. XX w. na szczególne wyróżnienie zasługują spójne stylistycznie wyposażenia kościołów parafialnych: **pw. Wniebowzięcia NMP w Mokronosie**, **pw. św. Wojciecha w Kobiernie (neogotyck)** oraz **kościół pw. Najświętszego Serca Jezusa w Smolicach (neobarok)**.

Poza zabytkami stanowiącymi wystrój obiektów sakralnych ciekawe zabytki ruchome zachowały się w **pałacu w Baszkowie i w Smolicach**. Równie interesującą grupę zabytków stanowią ludowe (głównie XIX-wieczne) krzyże przydrożne i figury licznie występujące na terenie powiatu krotoszyńskiego, przede wszystkim w gminie Kobylin. Zachowane zabytki sztuki ludowej można odnaleźć w takich miejscowościach jak Konarzew, Mokronos, Rozdrażew, Budy, Kuklinów, Nepomucenów, Dzierżanów.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

6.4. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy w powiecie krotoszyńskim kształtują obszary historycznie przekształcone przez człowieka i użytkowane zgodnie z ich pierwotnym przekształceniem. Z oczywistych względów krajobraz ten zawsze będzie ulegał zmianom spowodowanym rozwojem cywilizacyjnym i potrzebami zmian funkcji poszczególnych obszarów. Zasadniczo teren powiatu krotoszyńskiego można podzielić na trzy podstawowe kategorie zagospodarowania:

- tereny podlegające procesom urbanizacyjnym
- tereny wykorzystywane do uprawy i hodowli w rolnictwie
- tereny o przeważającym potencjale ekologicznym (lasy, łąki, doliny rzeczne)

W ramach ww. kategorii występują podkategorie związane z konkretnymi sposobami funkcjonowania określonych terenów np. tereny przemysłowe, usługowo-handlowe, mieszkalne rozproszone, mieszkalne skupione, tereny przeznaczone pod indywidualne uprawy, rozmaite rodzaje zalesień, tereny farm wiatrowych itp. Niemniej jednak obowiązująca od 2. poł. XX wieku jest zasada związana z zapewnieniem zrównoważonego rozwoju poszczególnych terenów tj. dostosowanie wszelkich zmian do indywidualnego charakteru danej jednostki samorządowej z jednoczesnym zapewnieniem poszanowania wartości przyrodniczych, kulturowych uwzględniającym istniejący potencjał społeczny i gospodarczy mieszkańców.

Na terenie powiatu krotoszyńskiego mamy do czynienia z kilkoma obszarami objętymi ochroną ze względu na posiadane wartości przyrodnicze. Są to:

- Obszar ochrony przyrody wyszczególniony w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 „**Obszar specjalnej ochrony ptaków Dąbrowy Krotoszyńskie PLB300007**” - obszar o powierzchni 34245,3 ha. Fragmenty tego obszaru są zlokalizowane częściowo na terenie powiatu krotoszyńskiego, w tym gminach - Sulmierzyce, Krotoszyn, Rozdrażew, Zduny.
- Obszar ochrony przyrody wyszczególniony w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 „**Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty Dąbrowy Krotoszyńskie PLH300002**” – o powierzchni 34225,2 ha, zlokalizowany częściowo na terenie powiatu krotoszyńskiego w tym w gminach: Sulmierzyce, Krotoszyn, Rozdrażew, Zduny.
- **Obszar Chronionego Krajobrazu „Dąbrowy Krotoszyńskie Baszków – Rochy”** - teren obejmujący swoim zasięgiem trzy powiaty tj. powiat krotoszyński, ostrowski i pleszewskie (gm. Zduny Krotoszyn, Rozdrażew, Odolanów, Ostrów Wlkp., Raszków, Dobrzyca, Pleszew). Został on utworzony w celu

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

ochrony obszaru zbliżonego do naturalnego oraz zapewnienia społeczeństwu warunków do wypoczynku i turystyki w środowisku o znaczących walorach przyrodniczych. Powierzchnia obszaru wynosi 55.800 ha, z czego lasy zajmują 15.600 ha (28%), w jego granicach dominują acidofilne lasy liściaste różnego typu z pomnikowymi okazami dębów i buków, często w wieku powyżej 200 lat. Obszar cechuje się znacznym bogactwem flory (stwierdzono dotąd 900 gatunków), m.in. występuje tu wiele gatunków rzadkich i zagrożonych z tzw. Czerwonej Listy Gatunków Ginących i Prawnie Chronionych. Innymi walorami tego obszaru jest też znaczny udział gatunków roślin reprezentujących różne elementy biogeograficzne w tym duża liczba gatunków górskich z licznymi osobliwościami florystycznymi. W skład przedmiotowego obszaru wchodzi kompleks leśnych uroczysk Baszków i Rochy oraz łąki w dolinie rzeki Borownicy o powierzchni 2.500 ha, z czego około 80% stanowią lasy. Najlepiej zachowane w tym zbliżone do naturalnych fitocenozy występują w leśnictwie Baszków. Są to głównie grądy, acidofilne dąbrowy, bory Leucobryo-Pinetum i olsy Ribo nogri-Alnetum i Sphagno-Alnetum. Dzięki wprowadzeniu sosny na obce jej siedliska wytworzyły się tutaj fitocenozy reprezentujące kontynentalny bór mieszany Pino-Quercetum. Obok roślinności leśnej występują na przedmiotowym obszarze zbiorowiska związane ze stawami rybnymi i łąkami. W okresie jesienno zimowym pola między Rochami i Baszkowem są miejscem żerowania gęsi zbożowych Anser fabalis, które mają swoje noclegowiska na stawach rybnych w dolinie rzeki Baryczy oraz Rochach. Znaczne powierzchnie łąk pomiędzy Zdunami, Piaskami i Rochami są miejscem żerowania licznych bocianów białych. Ich gniazda znajdują się w Piaskach, Kolonii Baszków, Baszkowie oraz Rochach, ponadto pola uprawne dzięki mozaice upraw są dogodnym lęgowiskiem dla przepiórki.

- **Rezerwat przyrody „Baszków”** o powierzchni 3,76 ha, florystyczno-leśny, gmina Zduny, Nadleśnictwo Krotoszyn. Celem ochrony było zachowanie stanowiska gatunku chronionego - bardzo rzadkiej w Wielkopolsce paproci długosz królewski.
- **Rezerwat przyrody „Mszar Bogdaniec”**, powierzchnia 21,98 ha, torfowiskowy, gmina Zduny, Nadleśnictwo Krotoszyn. Szczególnie cenne skupienia mchów porastają odkryte, mokre podłoża w dołach po eksploatacji torfu. Gatunki chronione na terenie rezerwatu to widlak goździsty i rosiczka okrągłolistna. Oprócz roślin prawnie chronionych występują tutaj interesujące gatunki torfowiskowe. Rezerwat stanowi miejsce lęgowe ptaków wodno-błotnych.
- **Rezerwat przyrody „Buczyna Helenopol”**, powierzchnia 41,99 ha, leśny, gmina Krotoszyn, nadleśnictwo Krotoszyn. W rezerwacie ochroną objęto starodrzew bukowy na granicy zasięgu, w wieku około 125 lat i młodsza partię drzewostanów bukowych w wieku 45-50 lat.
- **Rezerwat przyrody „Miejski Bór”**, powierzchnia 28,87 ha, florystyczny, gmina Krotoszyn, nadleśnictwo Krotoszyn. Rezerwat położony w bezpośrednim sąsiedztwie Krotoszyna. Występują dwa gatunki chronione: wiciokrzew pomorski i bluszcz.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

- **Rezerwat przyrody „Dąbrowa Smoszew”**, powierzchnia 13,85 ha, leśny, gmina Krotoszyn, nadleśnictwo Krotoszyn. Dobrze wykształcony grąd środkowo europejski i fragmenty lasów łęgowych z rzadkimi gatunkami roślin w runie: wawrzynek wilczyko, kruszyna pospolita, podkolan zielonawy, gnieźnik leśny, marzanka wonna. W rezerwacie występują gatunki górskie: wiąz górski, gwiazdnica gajowa, przetacznik górski. Stwierdzono także gatunki rosnące tutaj w pobliżu granic swoich zasięgów (jaskier kaszubski i perlówka jednokwiatowa), a także rzadkie rośliny mezofilnych lasów, jak gwiazdnica, łuskiewnik różowy, fiołek przedziwny, turzycza odległokłosa, turzycza leśna. Drzewostan, wysoki do 30 m to głównie dąb szypułkowy w wieku około 145 lat.
- **Pomniki przyrody**. Na terenie powiatu krotoszyńskiego zlokalizowanych jest 25 obiektów objętych ochroną jako pomniki przyrody są to w większości wielowiekowe drzewa oraz głazy narzutowe zlokalizowane w różnych częściach powiatu. Najwięcej, gdyż 13 pomników przyrody usytuowanych jest na terenie miasta i gminy Krotoszyn.
- **Użytek ekologiczny „Łąka w dolinie rzeki Orli”**
Ponadto w powiecie krotoszyńskim ochroną objętych zostało szereg obszarów cennych ze względu na posiadane wartości urbanistyczne i ruralistyczne. Są to:
 - **Historyczny układ urbanistyczny miasta Krotoszyn** przestrzennie ukształtowany obszar miejski z elementami rozwijanymi od XIV wieku do XX w. złożony z:
 - najstarszej osady targowej wraz z pierwotnym układem ruralistycznym oraz prywatnym założeniem dworskim (XIV w.);
 - czworobocznego rynku z ciągiem ulic dostosowanych do głównych szlaków komunikacyjnych i handlowych (XV i XVI w.);
 - układu ulic i placów wytyczonych w okresie nowożytnym wraz z poszczególnymi elementami zachowanej architektury wznoszonej w mieście na przestrzeni XVII i XVIII w.;
 - XIX-wiecznego układu urbanistycznego charakteryzującego się ożywionym ruchem inwestycyjnym w zakresie wznoszenia trwałych obiektów użyteczności publicznej, zaplanowanym rozwojem poszczególnych przestrzeni publicznych oraz stworzeniem podwalin pod przyszłe tereny inwestycyjne;
 - elementów XX-wiecznej (przedwojennej) architektury i nowopowstałych elementów zagospodarowania przestrzennego miasta.
 - **Historyczny układ urbanistyczny miasta Koźmin Wielkopolski** obszar miasta zagospodarowywany od IX do 1. poł. XX wieku. Zapewne najstarszym elementem założenia miejskiego jest obszar zamku na miejscu którego funkcjonował pierwotny gród z podgrodzem i osadą targową z placem zlokalizowanym w obrębie późniejszego Starego Rynku datowana na XII w. Kolejnym elementem jest

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

czytelny do dnia dzisiejszego obszar miasta lokacyjnego Koźmina założonego w XIII wieku. Miasto zwane w XV w. Wielkim Koźminem, posiadało czworoboczny rynek, siatkę wąskich ulic i opasane było ciągiem owalnicowo ukształtowanych murów obronnych z bramami: Wrocławską i Toruńską. Poza murami wznosił się gotycki zamek właściciela klucza koźmińskiego. Elementem układu urbanistycznego pochodzącym z końca XV wieku jest założenie nowego miasta, które nazwano Nowym Koźminem. Obszar ten przekazany napływającym sukiennikom posiadał własny rynek na planie zbliżonym do kwadratu i wytyczony został w pobliżu drogi wodącej do Pleszewa i stawu miejskiego. Nowy Koźmin nie był powiązany kompozycyjnie ani z Wielkim Koźminem, ani z zamkiem. W XVII wieku układ urbanistyczny wzbogacił kompleks zabudowań klasztornych o.o. Bernardynów zamku usytuowany na osi drogi do Jarocina w obrębie przedmieścia z powstającą wzdłuż drogi zabudową podmiejską. W 1775 r. Elżbieta z Branickich Sapieżyna wydała akt lokacyjny dla trzeciego miasta założonego na przedmieściu lipowieckim, zwanego Koźminem Niemieckim. Miasto związane z Wielkim Koźminem osią drogi krotoszyńskiej, posiadało prostokątny rynek z dominantą w postaci kościoła ewangelickiego. W początkach XIX wieku trzy dotychczas obrębnie funkcjonujące miasta połączono w jeden obszar administracyjny poprzedziwszy rozbiórką murów obronnych Wielkiego Koźmina. Kolejnym elementem w procesie rozszerzania się Koźmina było wybudowanie w końcu XIX w. linii kolejowej w pobliżu miasta. Wówczas większość nowej zabudowy skoncentrowała się wzdłuż drogi prowadzącej do dworca kolejowego. Założono również park miejski na terenie ogrodów należących uprzednio do kościoła farnego.

- **Historyczny układ urbanistyczny miasta Kobylin** obszar obejmujący przestrzennie ukształtowany ośrodek miejski z elementami rozwijanymi od XIV wieku do XX w. złożony z:
 - najstarszego grodziska stożkowatego z dworem, późn. zamkiem funkcjonującym od XIII do XVIII wieku przekazany pod koniec XVIII wieku parafii ewangelickiej na cmentarz zamieniony w XX wieku w park miejski;
 - osady targowej przekształconej wraz z lokacją na początku XIV wieku w czworoboczny rynek z ciągiem ulic dostosowanych do głównych szlaków komunikacyjnych i handlowych (XIV w.)
 - przedmieście Wielkie lub Poznańskie z najważniejszym elementem w postaci wydłużonego targowiska, ob. ul. Powstańców Wielkopolskich, a także historycznym miejscem funkcjonowania kościoła św. Ducha ze szpitalem pomiędzy miastem lokacyjnym a ww. targowiskiem (XV-XVI w.)
 - założenia klasztorного oo. Bernardynów przy trakcie prowadzącym w kierunku Krotoszyna (XV-XVII w.)
 - układu ulic i placów wytyczonych w okresie nowożytnym (nowy rynek wraz z obecną ulicą 3 Maja, zespół sakralny parafii ewangelickiej, część żydowska z synagogą w rejonie ulic Mickiewicza,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

- Krobskiej i Wolności) z poszczególnymi elementami zachowanej architektury wznoszonej w mieście pod koniec XVIII w. (wieża kościoła ewangelickiego);
- XIX-wiecznego układu urbanistycznego charakteryzującego się ożywionym ruchem inwestycyjnym w zakresie wznoszenia trwałych obiektów użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych oraz istotnego elementu w postaci doprowadzenia do miasta linii kolejowej z dworcem,
 - Istotnych elementów zabudowy z początku XX wieku z nowoformowanym obszarem zagospodarowania przestrzennego miasta obejmującym północną część Kobyłina.
- **Historyczny układ urbanistyczny miasta Sulmierzyce** przestrzennie ukształtowany obszar miejski z elementami rozwijanymi od XIV wieku do XX w. w trzech następujących po sobie fazach:
 - okres średniowieczny do momentu lokacji (XIII w. – poł. XV w.) w obrębie obecnie funkcjonującego miasta bezpośrednio przy Czarnej Wodzie wykształcają się trzy zbliżone do siebie ośrodki wiejskie (królewszczyny) usytuowane w niewielkich odległościach (Granowice, Sulmierzyce Stare i Sulmierzyce Nowe z placem targowym, który stworzy podstawę do lokacji miasta w 1457 r.) Centrum miasta uzyskało regularny kształt wywodzący się z przedlokacyjnego placu targowego i stanowi najstarszy element przestrzenny Sulmierzyc. W centrum placu ulokowano czteroboczny rynek. Z narożników rynku przeprowadzono 4 ulice (z każdego narożnika po jednej). Sieć uliczną miasta dopełniły ulice boczne, pierwotnie gospodarcze na tyłach działek zabudowy przyrynkowej. Podzieliły one obszar ośrodka na bloki różnej wielkości i kształtów.
 - okres nowożytny, w którym nastąpiło scalenie wielocłonowego zespołu osadniczego w spójny ośrodek miejski (poł. XV w. – XVIII w.) Następuje połączenie części miasta stanowiącej przedmieście odolanowskie, które przybrało charakter wrzecionowaty (pozostałość wsi o nazwie Sulmierzyce Młode) oraz części miasta Błonie (Granowice) położonej za Czarną Wodą, które jest typem tzw. osadnictwa przydrożnego, o zabudowie ustawionej szczytowo, usytuowanej wzdłuż ulicy.
 - okres modernizacji i stabilizacji w rozwoju przestrzennym (XIX w. – poł. XX w.)
 - **Historyczny układ urbanistyczny miasta Zduny** przestrzennie ukształtowany obszar miejski z elementami rozwijanymi od XIII wieku do XX w. złożony z:
 - Średniowiecznego i nowożytnego dworu obronnego zlokalizowanego na północnym brzegu rzeki Bowownicy
 - obszaru pierwotnego miasta lokacyjnego Zdun Polskich z czworobocznym rynkiem, ob. plac Tadeusza Kościuszki w centrum i czterema ulicami dopełniającymi wychodzącymi z każdego narożnika placu rynkowego i zlokalizowanym w pobliżu rynku kościołem parafialnym.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

- obszar nowożytnej lokacji Zdun Niemieckich zlokalizowany na wschód od Zdun Polskich z czworobocznym rynkiem i budynkiem Ratusza usytuowanym w centrum rynku oraz ulicami dopełniającymi
- obszar nowożytnej lokacji Sieniutowa z wydłużonym trójkątnym placem i ulicami
- obszar wsi Łacnowo włączony w XVIII wieku w obszar miasta Zduny
- XIX-wieczne elementy zabudowy miejskiej m.in. z obszarami ówczynie rozwijanego przemysłu i komunikacji (kolej, rzeźnia, cukrownia)

W obrębie ww. obszarów ochronie konserwatorskiej podlegają podziały działek, archeologiczne nawarstwienia kulturowe, zabudowa, tereny zieleni urządzonej oraz funkcje poszczególnych placów.

- **Historyczny układ ruralistyczny wsi Baszków** wiejskie założenie przestrzenne zawierające rozbudowany zespół pałacowo-parkowy, obszerny folwark z kolonią domów mieszkalnych dla pracowników majątku oraz właściwą wieś ze zlokalizowanym w centrum placem w kształcie nieregularnego prostokąta tzw. „póhwieś” wytyczoną współcześnie z lokacją wsi na prawie niemieckim około 1395 roku. Całość założenia uzupełnia zlokalizowany na osi placu wsi oraz pałacu zespół sakralny z klasycystycznym kościołem pw. Wniebowzięcia NMP usytuowany na rozwidleniu dróg prowadzących w kierunku Kobyłina i miejscowości Lila.
- **Historyczny układ ruralistyczny wsi Smolice** przestrzenne założenie wsi wzmiankowanej w 1214 r. reprezentującej charakterystyczny dla XIX-wiecznej wsi folwarcznej w Wielkopolsce układ z rozbudowanym założeniem pałacowym i folwarcznym oraz zabudową wiejską rozlokowaną wzdłuż głównej drogi.

Ponadto na krajobraz kulturowy powiatu krotoszyńskiego składają się nie objęte indywidualną ochroną układy urbanistyczny Rozdrażewa, układy ruralistyczne historycznych wsi, wszystkie zachowane historyczne parki oraz cmentarze.

Za elementy krajobrazu kulturowego uznaje się również historyczne obszary leśne, rozłogi pól i łąk oraz wytyczoną w przeszłości infrastrukturę komunikacyjną. Inną istotną formą współkształtującą krajobraz kulturowy są zabytki architektury zwłaszcza takie, które stanowią dominanty przestrzenne lub zespoły budowlane a także liczne krzyże przydrożne, kapliczki, elementy małej architektury, drzewa pomnikowe, głazy narzutowe oraz infrastruktura hydrotechniczna.

6.5. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

6.5.1. Rejestr zabytków

REJESTR ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obszar AZP	Funkcja	Kultura	Chronologia	Numer w rejestrze	Data wpisu
1.	Kobylin	Starygród, stan. 1	66-31	grodzisko	późne średniowiecze	faza E/F	?	?
2.		Zalesie Wielkie, stan. 1	66-30	grodzisko	wczesne średniowiecze	faza D	342/Wlkp/C ¹	30.11.1992
3.	Koźmin Wielkopolski	Czarny Sad, stan. 1	66-32	grodzisko	wczesne średniowiecze	faza D	343/Wlkp/C ²	15.10.1968
4.		Mokronos, stan. 1	65-31	grodzisko	wczesne średniowiecze	faza D	214/A	20.12.1968
5.		Skaków, stan. 1	65-32	grodzisko	wczesne średniowiecze	faza D	296/A	15.10.1968
6.	Krotoszyn	Krotoszyn, stan. 1	67-32	grodzisko	wczesne średniowiecze (?)	faza D	294/A	15.10.1968
7.	Sulmierzyce	Sulmierzyce, stan. 1	69-33	grodzisko	wczesne średniowiecze	faza D	?	?
8.	Zduny	Bestwin, stan. 1	68-31	grodzisko	późne średniowiecze	faza E/F	101/Wlkp/C	18.07.2002
9.		Zduny, stan. 1	69-32	grodzisko	późne średniowiecze	faza E/F	295/A	15.10.1968

¹ Obiekt wpisany do rejestru zabytków pod nr 1341/A decyzją z dnia 30.11.1992 r. przepisany do księgi C rejestru zabytków województwa wielkopolskiego pod nr 342/Wlkp./C dnia 22.08.2008 r.

² Obiekt wpisany do rejestru zabytków pod nr 293/A decyzją z dnia 15. 10. 1968 r. przepisany do księgi C rejestru zabytków województwa wielkopolskiego pod nr 343/Wlkp./C dnia 22.08.2008 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków.

REJESTR ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH

Lp.	Gmina	Miejscowość	Adres	Obiekt	Numer w rejestrze	Data wpisu
1.	Kobylin	Kobylin		układ urbanistyczny i zabudowa	1160/A	16.01.1990
2.		Kobylin		kościół pw. św. Stanisława	86/A	07.03.1933
3.		Kobylin		kościół pobebernardyński, ob. oo. Franciszkanów pw. Matki Bożej przy Żłóbku	85/A	07.03.1933
4.		Kobylin		klasztor pobebernardyński wraz z dzwonnica i kapliczką	67/A	11.02.1965
5.		Kobylin		wieża kościoła ewangelickiego	483/A	04.02.1969
6.		Kobylin	Rynek 20	zajazd, ob. dom	1222/A	07.08.1991
7.		Stary Kobylin		wiatrak-koźlak	1124/A	28.03.1988
8.		Łagiewniki		pałac	1064/A	31.03.1970
9.		Łagiewniki		park, zespół folwarczny z budynkiem spichlerza	1306/A	21.05.1992
10.		Smolice		układ ruralistyczny	1307/A	22.05.1992
11.		Smolice		zespół sakralny kościoła pw. Najświętszego Serca Jezusa (kościół, dwa pawilony, ogrodzenie z bramami, cmentarz, plebania, ogród)	1522/A	26.01.1995
12.		Smolice		zespół pałacowo-parkowy	1387/A	23.02.1973
13.		Smolice		stajnia, ob. magazyn	1536/A	21.03.1995
14.		Starkowiec		dwór wraz z oficyną	784/Włkp/A	17.10.1968
15.		Starkowiec	15	budynek dawnej kuźni	509/A	19.03.1969
16.		Starygród		kościół pw. Matki Boskiej Gromnicznej	655/A	06.06.1960

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

17.		Starygród		cmentarz przykościelny wraz z kaplicą i grobowcem	1645/A	18.11.1997
18.		Starygród		dwór	1066/A	31.03.1970
19.		Starygród		dworski park krajobrazowy	1564/A	31.08.1995
20.		Targoszyce		dwór wraz ze stajnią-wozownią	1071/A	01.04.1970
21.		Wyganów		kościół pw. Świętego Krzyża	1073/A	01.04.1970
22.		Wyganów		dwór	232/A	09.09.1968
23.		Wyganów		oficyna, ob. dom	508/A	19.03.1969
24.	Kozmin Wielkopolski	Borzęciczki		kościół pw. św. Marcina Biskupa	47/A	06.06.1960
25.		Borzęciczki		pałac	1400/A	24.02.1973
26.		Borzęciczki		pałacowy park krajobrazowy	1671/A	23.12.1974
27.		Dębiogóra		dwór	495/A	27.04.1988
28.		Dębiogóra		dworski park krajobrazowy	689/A	16.11.1993
29.		Kozmin Wielkopolski		historyczny układ urbanistyczny	776/Wlkp/A	12.02.2010
30.		Kozmin Wielkopolski		park miejski	75/Wlkp/A	23.01.2002
31.		Kozmin Wielkopolski		kościół pw. św. Wawrzyńca	19/A	30.10.1953
32.		Kozmin Wielkopolski		kościół pobernardyński pw. św. Stanisława	48/A	06.06.1960
33.		Kozmin Wielkopolski		klasztor pobemardyński, ob. zakład wychowawczy	50/A	06.06.1960
34.		Kozmin Wielkopolski		kościół cmentarny pw. św. Trójcy	49/A	06.06.1960
35.		Kozmin Wielkopolski		zamek - zespół architektoniczny z budynkiem południowym	35/A	24.05.1956
36.		Kozmin Wielkopolski	Lipowa 5	zespół pałacowo-parkowy w dawnym Lipowcu	1672/A	23.12.1974
37.		Kozmin Wielkopolski	Borecka 20	dom	623/A	16.07.1991

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

38.		Koźmin Wielkopolski	Borecka 22	dom, ob. Bank Spółdzielczy	625/A	16.07.1991
39.		Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 8	dom	487/A	04.02.1969
40.		Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 1	dom	485/A	04.02.1969
41.		Koźmin Wielkopolski	Stary Rynek 19	dom	486/A	04.02.1969
42.		Koźmin Wielkopolski	Krotoszyńska 27	wiatrak - koźlak	340/A	06.04.1981
43.		Mokronos		kościół pw. Wniebowzięcia NMP, cmentarz, ogrodzenie z bramą	346/Wlkp/A	19.06.2006
44.		Orla		cmentarz żydowski	838/Wlkp/A	13.06.2011
45.		Orla		pałac	494/A	20.10.1987
46.		Psie Pole		pałac	472/A	16.01.1984
47.		Serafinów		kościół pw. św. Rozalii	54/A	06.06.1960
48.		Staniew	1	dwór	498/A	27.04.1988
49.		Wałków		lipy wokół kościoła	558/A	27.10.1948
50.	Krotoszyn	Benice		kościół pw. św. Mikołaja	949/A	04.03.1970
51.		Kobierno		kościół pw. św. Wojciecha wraz z cmentarzem ogrodzeniem z bramą główną i furtkami	702/Wlkp/A	08.08.2008
52.		Krotoszyn		historyczny układ urbanistyczny	692/Wlkp/A	14.08.2008
53.		Krotoszyn	Domki Fame	kościół pw. św. Jana Chrzciciela	552/A	07.03.1933
54.		Krotoszyn	Klasztorna 3	kościół pw. śś. Piotra i Pawła	553/A	07.03.1933
55.		Krotoszyn	Stary Krotoszyn	kościół pw. św. Marii Magdaleny	51/A	06.06.1960
56.		Krotoszyn	Więżniów Politycz.	kościół cmentarny pw. św. Fabiana i Sebastiana (św. Rocha)	41/A	14.11.1958
57.		Krotoszyn	Lipowa 3	kościół poewangelicki, ob. pw. św. Andrzeja Boboli	66/A	11.02.1965
58.		Krotoszyn	Mały Rynek 1	klasztór oo. trynitarzy, ob. muzeum	1270/A	08.10.1971

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

59.	Krotoszyn		pałac	297/A	17.10.1968
60.	Krotoszyn		park rezydencjonalny, ob. miejski	631/A	06.12.1991
61.	Krotoszyn	Rynek	ratusz	15/A	12.03.1930
62.	Krotoszyn	Sienkiewicza 9	sąd, ob. Szkoła Podstawowa nr 4	1571/A	26.07.1974
63.	Krotoszyn	Kołątaja 1	zespół gimnazjum, ob. I LO im. Hugona Kołątaja: budynek dydaktyczny z salą gimnastyczną i budynek mieszkalny	293/Wlkp/A	11.04.2006
64.	Krotoszyn	Kołątaja 7	zespół starostwa powiatowego, ob. siedziba UMiG w Krotoszynie: budynek administracyjny, budynek pomocniczy i park starościński	675/Wlkp/A	03.06.2008
65.	Krotoszyn	Kobylińska 8	dom	692/A	07.02.1994
66.	Krotoszyn	Koźmińska 36	dom tzw. „Krotoszanka”	34/A	15.04.1956
67.	Krotoszyn	Lipowa 3	dom d. pastarówka	490/A	04.02.1969
68.	Krotoszyn	Lipowa 6	dom d. kantorówka	491/A	04.02.1969
69.	Krotoszyn	Powstańców Wlkp. 44	dom z kuźnią	494/A	04.02.1969
70.	Krotoszyn	Rawicka 8 (d. ul. Synowca)	dom d. Arsenal	500/A	04.02.1969
71.	Krotoszyn	Rawicka 20 (d. ul. Synowca)	dom	501/A	04.02.1969
72.	Krotoszyn	Rawicka 28 (d. ul. Synowca)	dom	1572/A	26.07.1974
73.	Krotoszyn	Sienkiewicza 5	dom	499/A	04.02.1969
74.	Krotoszyn	Sienkiewicza 6	dom	498/A	04.02.1969
75.	Krotoszyn	Sienkiewicza 14	dom z oficyną	497/A	04.02.1969
76.	Lutogniew		kościół pw. św. Trójcy	52/A	06.06.1960
77.	Lutogniew	116	dwór	456/A	25.08.1986
78.	Wielowieś		kościół pw. Wszystkich Świętych wraz z dzwonnicy	55/A	06.06.1960

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

79.		Wielowieś		dwór	1072/A	01.04.1970
80.		Wronów	1 i 3	dwór z oficyną	499/A	06.04.1989
81.	Rozdrażew	Rozdrażew		kościół pw. św. Jana Chrzciciela	56/A	06.06.1960
82.		Rozdrażew	Parkowa 190	dwór i park	53/A	06.06.1960
83.	Sulmierzyce	Sulmierzyce		historyczny układ urbanistyczny	688/Wlkp/A	14.08.2008
84.		Sulmierzyce		kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny	1070/A	01.04.1970
85.		Sulmierzyce		ratusz	16/A	12.03.1930
86.		Sulmierzyce	na granicy miasta	wiatrak-koźlak	442/A	14.03.1983
87.	Zduny	Baszków		historyczny układ ruralistyczny	774/Wlkp/A	08.01.2010
88.		Baszków		kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny	45/A	06.06.1960
89.		Baszków		pałac	46/A	06.06.1960
90.		Baszków		pałacowy park krajobrazowy	457/A	20.12.1989
91.		Baszków	115	d. karczma	1060/A	27.03. 1970
92.		Baszków		gorzełnia (tylko piwnice)	142/A	12.07.1968
93.		Konarzew		karczma z kuźnią	484/A	04.02.1969
94.		Perzyce		dwór	506/A	19.03.1969
95.		Zduny		historyczny układ urbanistyczny	592/Wlkp/A	13.03.2008
96.		Zduny	Kobylińska 23	kościół pw. św. Jana Chrzciciela	554/A	07.03.1933
97.		Zduny	Wrońska	kościół poewangelicki, ob. katolicka kaplica przedpogrzebowa	57/A	03.09.1960
98.		Zduny	Rynek	ratusz	13/A	01.08.1953
99.		Zduny	Jana Kazimierza 2	dom	256/A	19.09.1968

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

100.	Zduny	Jana Kazimierza 9	dom	257/A	19.09.1968
101.	Zduny	Łacnowa 6	dom	259/A	21.09.1968
102.	Zduny	Łacnowa 7	dom	260/A	21.09.1968
103.	Zduny	Łacnowa 8	dom	261/A	21.09.1968
104.	Zduny	Łacnowa 13	dom	262/A	21.09.1968
105.	Zduny	Łacnowa 18	dom	263/A	21.09.1968
106.	Zduny	Łacnowa 19	dom	264/A	21.09.1968
107.	Zduny	Łacnowa 21	dom	265/A	21.09.1968
108.	Zduny	Mickiewicza 12	dom	270/A	23.09.1968
109.	Zduny	Mickiewicza 14	dom	271/A	23.09.1968
110.	Zduny	Mickiewicza 15	dom	272/A	23.09.1968
111.	Zduny	Mickiewicza 31	dom	274/A	23.09.1968
112.	Zduny	Mickiewicza 32	dom	275/A	23.09.1968
113.	Zduny	Mickiewicza 44	dom	276/A	23.09.1968
114.	Zduny	Młynarska 4	dom	513/A	17.04.1969
115.	Zduny	Rynek 8	dom	254/A	19.09.1968
116.	Zduny	Rynek 9	dom	255/A	19.09.1968
117.	Zduny	Rynek 10	dom	279/A	30.09.1968
118.	Zduny	Sienkiewicza 1	dom	282/A	12.10.1968
119.	Zduny	Sienkiewicza 3	dom	283/A	12.10.1968
120.	Zduny	Sienkiewicza 17	dom	268/A	23.09.1968

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

121.		Zduny	Skargi 7	dom	284/A	12.10.1968
122.		Zduny	Skargi 14	dom	269/A	23.09.1968
123.		Zduny	Skargi 18	dom	280/A	30.09.1968
124.		Zduny	Wrodawska 7	dom	286/A	14.10.1968
125.		Zduny	Wrodawska 26	dom	281/A	30.09.1968

REJESTR ZABYTKÓW RUCHOMYCH

Lp.	Gmina	Miejscowość	Obiekt	Numer w rejestrze	Data wpisu
1.	Kobylin	Kobylin	Wyposażenie kościoła par. pw. św. Stanisława Biskupa	41/Wlkp/B	20.01.2003
2.	Kobylin	Kobylin	Wyposażenie kościoła pobernardyńskiego, ob. oo. Franciszkanów oraz klasztoru	44/Wlkp/B	21.01.2003
3.	Kobylin	Kobylin	Tryptyk malowany na drewnie z kościoła par. pw. św. Stanisława	L-155	07.01.1952
4.	Kuklinów	Kuklinów	Figura przydrożna św. Benona	348/B	15.06.1974
5.	Kuklinów	Kuklinów	Krzyż przydrożny	349/B	15.06.1974
6.	Kuklinów	Kuklinów	Słup z figurą św. Benona	124/B	13.06.1955
7.	Nepomucenów	Nepomucenów	Rzeźbiony krzyż przydrożny	200/B	16.11.1989
8.	Nepomucenów	Nepomucenów	Rzeźbiony krzyż przydrożny	201/B	16.11.1989
9.	Raszewy	Raszewy	Wyposażenie kaplicy	144/B	26.11.1971
10.	Smolice	Smolice	Wyposażenie pałacu	167/B	30.03.1987
11.	Smolice	Smolice	Wyposażenie kościoła par. pw. Najświętszego Serca Jezusa	228/B	25.10.1995
12.	Smolice	Smolice	Wyposażenie kościoła par. pw. Serca Jezusowego	72/B	29.03.1971
13.	Starygród	Starygród	Wyposażenie kościoła par. pw. Oczyszczenia NMP	164/B	13.10.1986

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

14.		Wyganów	Wyposażenie kościoła par. pw. Podwyższenia Krzyża	29/Wlkp/B	20.06.2001	
15.		Zalesie Wielkie	Wyposażenie kościoła par. pw. Matki Boskiej	352/B	15.06.1974	
24.	Kozmin Wielkopolski	Borzęcizki	Wyposażenie kościoła par. pw. św. Marcina Biskupa	35/Wlkp/B	30.10.2001	
25.		Kozmin Wielkopolski	Wyposażenie kościoła cmentarnego pw. Świętej Trójcy	11/Wlkp/B	21.03.2000	
26.		Kozmin Wielkopolski	Ołtarz główny z kościoła par. pw. św. Wawrzyńca	131/B	30.12.1993	
27.		Kozmin Wielkopolski	Wyposażenie kościoła par. pw. św. Stanisława Biskupa	200/B	30.12.1998	
28.		Kozmin Wielkopolski	Wyposażenie kościoła par. pw. św. Wawrzyńca	201/B	30.12.1998	
29.		Mokronos	Wyposażenie kościoła par. pw. NMP	8/Wlkp/B	17.12.1999	
30.		Mokronos	Figura św. Wawrzyńca w kapliczce przydrożnej	9/Wlkp/B	20.12.1999	
31.		Serafinów	Wyposażenie kościoła fil. pw. św. Rozalii	6/Wlkp/B	16.12.1999	
32.		Wąlków	Wyposażenie kościoła par. pw. Narodzenia NMP	33/Wlkp/B	30.10.2001	
50.		Krotoszyn	Benice	Wyposażenie kościoła par. pw. św. Mikołaja	380/B	02.04.1975
51.			Biadki	Wyposażenie kościoła par. pw. św. Łzydora	344/B	15.06.1974
52.			Chwałiszew	Wyposażenie kościoła par. pw. św. Mikołaja Biskupa	32/Wlkp/B	30.10.2001
53.	Chwałiszew		Wyposażenie kościoła par. pw. św. Mikołaja	353/B	29.06.1974	
54.	Dzierżanów		Krzyż przydrożny	346/B	15.06.1974	
55.	Kobierno		Wyposażenie kościoła par. pw. św. Wojciecha	31/Wlkp/B	30.10.2001	
56.	Krotoszyn		Dekoracja malarsko-sztukatorska sali 39 gmachu ob. Urzędu Miasta i Gminy	104/B	18.05.1992	
57.	Krotoszyn		Wyposażenie kościoła potrynitarskiego, ob. par. pw. św. Apostołów Piotra i Pawła	14/Wlkp/B	27.04.2000	
58.	Krotoszyn		Wyposażenie kościoła fil. pw. św. Fabiana i Sebastiana	17/Wlkp/B	20.06.2000	
59.	Krotoszyn		Wyposażenie kościoła par. p.w. św. Jana Chrzciciela	18/Wlkp/B	20.06.2000	

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

60.		Krotoszyn	Wyposażenie kościoła par. pw. św. Marii Magdaleny	34/Wlkp/B	30.10.2001
61.		Lutogniew	Wyposażenie kościoła par. pw. Świętej Trójcy	21/Wlkp/B	14.08.2000
62.		Orpiszew	Krzyż przydrożny	350/B	15.06.1974
63.		Wielowieś	Wyposażenie kościoła par. pw. Wszystkich Świętych	23/Wlkp/B	19.01.2001
81.	Rozdrażew	Budy	Krzyż przydrożny	345/B	15.06.1974
82.		Nowa Wieś	Pacyfikał i ornat z kościoła par. pw. NMP	351/B	15.06.1974
83.		Rozdrażew	Wyposażenie kościoła par. pw. św. Jana Chrzciciela	24/Wlkp/B	22.01.2001
84.	Sulmierzyce	Sulmierzyce	Wyposażenie kościoła par. p.w. NMP Wniebowziętej	12/Wlkp/B	21.03.2000
87.	Zduny	Baszków	Wyposażenie kościoła par. pw. NMP Wniebowziętej	5/Wlkp/B	16.12.1999
88.		Konarzew	Figura przydrożna św. Wawrzyńca	347/B	15.06.1974
89.		Zduny	Wyposażenie kościoła par. pw. św. Jana Chrzciciela	19/Wlkp/B	11.08.2000
90.		Zduny	Wyposażenie kaplicy Opatrzności Bożej przy kościele par. pw. św. Jana Chrzciciela	20/Wlkp/B	14.08.2000
91.		Zduny	Wyposażenie zboru ewangelickiego, ob. kaplicy przedpogrzebowej	7/Wlkp/B	17.12.1999

6.5.2. Pomniki historii

Na terenie powiatu krotoszyńskiego nie występują obiekty uznane za pomniki historii.

6.5.3. Parki kulturowe

Na terenie powiatu krotoszyńskiego nie występują obszary objęte ochroną w ramach utworzonych parków kulturowych.

6.6. Zabytki w gminnych ewidencjach zabytków nieruchomych i archeologicznych

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Bardzo istotną funkcję w systemie ochrony dziedzictwa kulturowego pełnią gminne ewidencje zabytków, gdyż stanowią one podstawową bazę danych obejmującą szereg różnorodnych obiektów (budynki, parki, cmentarze, obiekty małej architektury, stanowiska archeologiczne, zespoły zabudowy itd.) tworzących zasób zabytków nieruchomych i archeologicznych istniejących na terenie poszczególnych gmin. Jednocześnie gminna ewidencja zabytków jest materiałem źródłowym dla późniejszych działań mających na celu ochronę zabytków poprzez wpisywanie obiektów do rejestru zabytków, ustanawianie zasad ochrony konserwatorskiej dla obszarów i obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i w decyzjach o ustaleniu warunków zabudowy lub o ustaleniu inwestycji celu publicznego, a także poprzez wydawanie pozwoleń na rozbiórkę, rozbudowę, przebudowę lub nadbudowę obiektów zabytkowych lub na budowę nowych obiektów na terenach objętych obserwacją archeologiczną.

W powiecie krotoszyńskim wszystkie gminy posiadają założoną gminną ewidencję zabytków nieruchomych natomiast żadna z gmin nie opracowała dotychczas gminnej ewidencji zabytków archeologicznych. Należy zaznaczyć, iż gminna ewidencja zabytków jest zbiorem otwartym, który ulega ciągłym zmianom poprzez wykreślanie obiektów z gminnej ewidencji lub włączanie do niej nowych obiektów, w związku z powyższym poniższy wykaz liczby obiektów w gminnych ewidencjach zabytków na terenie powiatu krotoszyńskiego jest wykazem początkowym, który podlegać będzie aktualizacji w chwili opracowywania kolejnych programów opieki nad zabytkami.

Gmina Kobylin – 641 obiektów

Gmina Koźmin Wielkopolski – 791 obiektów

Gmina Krotoszyn – 1033 obiekty

Gmina Rozdrażew – 121 obiektów

Miasto Sulmierzyce – 369 obiektów

Gmina Zduny – 481 obiektów

6.7. Zabytki stanowiące własność powiatu krotoszyńskiego

6.7.1. Pałac w Borzęcizkach

OBIEKT	PAŁAC
--------	-------

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

LOKALIZACJA	Borzęciczki 11, 63-720 Koźmin Wielkopolski
OBECNA FUNKCJA/ JEDNOSTKA ZARZĄDZAJĄCA	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Borzęcizkach
CHARAKTERYSTYKA	Pałac wzniesiony na fundamentach wcześniejszego barokowego pałacu około 1890 r. jako siedziba właściciela okolicznych dóbr hrabiego Otto von Stolberg-Wernigerode, która nabyła Borzęciczki w 1865 roku. Później obiekt rozbudowany m.in. o wieżę przez księcia Hermana von Stolberg-Wernigerode w 1898 roku. Obiekt pozostawał własnością rodziny Stolberg-Wernigerode do I. 40. XX w. Okazała eklektyczna rezydencja oparta na wzorach manierystycznych. Budynek murowany, dwukondygnacyjny z mieszkalnym poddaszem, założony na rzucie wydłużonego prostokąta o bryle rozczłonkowanej ryzalitami, bogato dekorowanymi szczytami i wieżami na narożach w części południowej. Nakryty dachem o wielu połaciach z kaferkami, krytym dachówką ceramiczną. Hełmy wież kryte blachą. Elewacje dekorowane elementami klasycznymi w postaci bonu, opasek okiennych, płycin z dekoracją ornamentalną oraz szczególnie dekoracyjnie opracowanych szczytów. Budynek po zakończeniu II wojny światowej przekształcony na cele dydaktyczne oraz tymczasowo na cele mieszkalne. Od 1961 r. w pałacu funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy.
STAN ZACHOWANIA	Dobry Wykaz realizowanych inwestycji w obiekcie na przestrzeni ostatnich lat: 2009 Odnowienie parkietu w auli Łatanie dziur w dachu 2010 Całkowity remont dachu na budynku 2011 Montaż instalacji przeciwpożarowej 2012 Doprowadzenie sieci wodociągowej do budynku i instalacji przeciwpożarowej (hydranty) 2013

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

	<p>Remont instalacji wodnej</p> <p>Wymiana stolarki okiennej (wymiana 3. okien)</p> <p>2014</p> <p>Odnowienie parkietu w stołówce oraz w klasie przy stołówce</p> <p>Wymiana skorodowanych rynien wraz z ich oczyszczeniem oraz oczyszczenie konstrukcji i wymiana szyb nad głównym wejściem budynku</p> <p>Modernizacja łazienki oraz wymiana skorodowanych rur wodno-kanalizacyjnych i ich obróbka</p> <p>Prace elektromonterskie związane z wymianą oświetlenia</p> <p>Wykonanie podjazdu do budynku dla osób niepełnosprawnych</p>
PRACE PLANOWANE NA LATA 2015-2018	<ul style="list-style-type: none"> • założenie płytek na tarasie od strony wschodniej • usunięcie pęknięć na suficie w auli, odświeżenie i malowanie ścian, cyklinowanie parkietu w auli • malowanie sypialni i klas • malowanie pomieszczeń administracyjno-biurowych i zalepca kuchennego • wymiana stolarki okiennej w całym budynku • odnowienie i malowanie elewacji zewnętrznej budynku <p>Wszystkie ww. prace zostaną wykonane po opracowaniu projektów i uzyskaniu pozwolenia konserwatorskiego.</p>

6.7.2. Park w Borzęcickach

OBIEKT	PAŁACOWE ZAŁOŻENIE PARKOWE
LOKALIZACJA	Borzęciczki 11, 63-720 Koźmin Wielkopolski
OBECNA FUNKCJA/ JEDNOSTKA ZARZĄDZAJĄCA	Park/ Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Borzęcickach
CHARAKTERYSTYKA	Pierwotnie barokowe założenie ogrodowe powstało przy istniejącym w XVIII wieku pałacu utworzone przez ówczesnych właścicieli rodzinę Gajewskich. Barokowy ogród został przekształcony na park krajobrazowy i powiększony około połowy XIX wieku przez Juliana Radolińskiego posiadającego dobra borzęcickie. Założenie parkowe o łącznej powierzchni blisko 20 ha należy

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

	do najokazalszych parków na terenie powiatu krotoszyńskiego obejmując swym zasięgiem zespół kościoła pw. św. Marcina oraz pałac wraz z wieloma budynkami towarzyszącymi. Do parku prowadzą trzy bramy wjazdowe, kompozycja podporządkowana została dominującym elementom architektonicznym w postaci okazałego pałacu i kościoła. Do którego prowadzi aleja kasztanowców. Przed elewacją wschodnią pałacu rozpościera się polana widokowa. W parku zlokalizowane zostały dwa stawy, układ alei spacerowych charakteryzuje się nieregularnością i malowniczością cechująca założenia parkowe wzorowane na rozwiązaniach angielskich. Drzewostan parku tworzy kilkadziesiąt gatunków drzew z przeważającą ilością dębów szypułkowych, grabów pospolitych oraz jasionów wyniosłymi i lip drobnolistnych.
STAN ZACHOWANIA	Dostateczny Wykaz realizowanych inwestycji w obiekcie na przestrzeni ostatnich lat: 2014 Częściowe utwardzenie drogi dojazdowej do budynku
PRACE PLANOWANE NA LATA 2015-2018	<ul style="list-style-type: none"> • dokończenie utwardzania drogi • renowacja parku <p>Wszystkie ww. prace zostaną wykonane po opracowaniu projektów i uzyskaniu pozwolenia konserwatorskiego.</p>

6.7.3. Klasztor pobernardyński w Koźminie Wielkopolskim

OBIEKT	KLASZTOR POBERNARDYŃSKI
LOKALIZACJA	ul. Klasztorna 39, 63-720 Koźmin Wielkopolski
OBECNA FUNKCJA/ JEDNOSTKA ZARZĄDZAJĄCA	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Koźminie Wielkopolskim
CHARAKTERYSTYKA	Budynek klasztorny wraz z kościołem wznoszony w latach 1648-1670 dla sprowadzonych do Koźmina w 1629 r. oo. Bernardynów. Klasztor złożony z trzech trzykondygnacyjnych skrzydeł, w większości pozbawiony detalu architektonicznego na elewacjach, całość nakryta wysokimi dachami

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

	<p>dwuspadowymi pokrytymi dachówka ceramiczną. We wnętrzach zachowane sklepienia krzyżowe i kolebkowe. Założenie klasztorne zostało otoczone ceglany murem. Po kasacie zakonu Bernardynów w 1818 r. budynki klasztorne stopniowo adaptowano na potrzeby więzienia, od 1935 r. i ponownie po 1948 r. funkcjonował w nich Zakład Poprawczy dla chłopców. W 2000 r. obiekt przekształcono na Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy.</p>
STAN ZACHOWANIA	<p>Dostateczny</p> <p>Wykaz realizowanych inwestycji w obiekcie na przestrzeni ostatnich lat:</p> <p>2009</p> <p>Remont świetlicy gr. IV Remont siłowni w internacie Malowanie korytarza gr. II</p> <p>2010</p> <p>Remont korytarza i klatki schodowej w internacie Remont stołówki</p> <p>2011</p> <p>Remont korytarza i klatki schodowej przy grupie V Wymiana tablicy rozdzielczej i naprawa instalacji elektrycznej</p> <p>2012</p> <p>Wymiana dachu na budynku internatu współfinansowane z programu MKiDN „Dziedzictwo kulturowe; priorytet I ochrona zabytków”</p> <p>2014</p> <p>Remont pomieszczenia natryskowego Remont stołówki Naprawa instalacji elektrycznej</p>
PRACE PLANOWANE NA LATA 2015-2018	<ul style="list-style-type: none"> • remont elewacji budynku internatu • wymiana stolarki okiennej • w bezpośrednim otoczeniu – usunięcie azbestu z dachu szkoły <p>Wszystkie ww. prace zostaną wykonane po opracowaniu projektów i uzyskaniu pozwolenia konserwatorskiego.</p>

6.7.4. Zamek w Koźminie Wielkopolskim

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

OBIEKT	ZAMEK
LOKALIZACJA	ul. Zamkowa 1, 63-720 Koźmin Wielkopolski
OBECNA FUNKCJA/ JEDNOSTKA ZARZĄDZAJĄCA	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Józefa Marcińca w Koźminie Wielkopolskim
CHARAKTERYSTYKA	<p>Wzniesiony w bezpośrednim sąsiedztwie miasta lokacyjnego Koźmina po raz pierwszy wzmiankowany w 1. poł. XIV wieku. Przez wieki systematycznie rozbudowywany i przebudowywany przez kolejnych właścicieli. Najstarszym zachowanym elementem pozostaje wieża zamkowa usytuowana w zachodnim narożniku północnego skrzydła. Kompleks zamkowy złożony z trzech prostokątnych skrzydeł z wewnętrznym dziedzińcem otwartym od zachodu obecnie skrzydła trzykondygnacyjne nakryte wspólnym dachem wielopołaciowym, krytym dachówką ceramiczną. Wieża – w górnej części ośmioboczna – zwieńczona drewnianym hełmem krytym blachą. Elewacje dekorowane XIX-wiecznymi elementami detalu architektonicznego o cechach klasycyzujących, na szczególną uwagę zasługuje renesansowy portal wejściowy na elewacji wschodniej skrzydła zamku. Od strony południowej do zamku dobudowany wolnostojący, dwukondygnacyjny budynek nakryty dachem naczółkowym z użytkowym poddaszem. Budynek ten łączy się z pd. skrzydłem zamkowym komunikacyjnym łącznikiem z arkadą u podstawy. W 2 poł. XIX wieku obiekt został przystosowany do celów dydaktycznych, od 1918 roku mieściła się w nim znana w Polsce szkoła ogrodnicza, obecnie zamek stanowi siedzibę Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych.</p>
STAN ZACHOWANIA	<p>Dostateczny</p> <p>Wykaz realizowanych inwestycji w obiekcie na przestrzeni ostatnich lat:</p> <p>2008</p> <p>Malowanie elewacji zewnętrznej</p> <p>2009</p> <p>Utwardzenie placu przy zamku kostką brukową.</p> <p>Przełożenie nawierzchni z kamienia polnego</p> <p>2010</p> <p>Remont hełmu wieży: prace przygotowawcze, rozbiórkowe, renowacja konstrukcji dachu, wzmocnienie i pokrycie hełmu wieży</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

	<p>2011</p> <p>Remont wieży, etap II (wnętrze): renowacja (odtworzenie i wzmocnienie) - wymiana około 50 % konstrukcji drewnianej wieży, zniwelowanie pęknięcia murów, uzupełnienie ubytków zaprawy wapiennej, uzupełnienie tynków, odsłonięcie i renowacja zabytkowej posadzki – współfinansowanie z programu MKiDN</p> <p>Izolacja ścian wieży: drenaż wieży zamku, izolacja ścian fundamentowych wieży, włączenie wód drenażowych w istniejącą studzienkę kanalizacyjną – dofinansowanie Samorządu Województwa Wielkopolskiego</p>
PRACE PLANOWANE NA LATA 2015-2018	<p>Priorytet</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie dokumentacji konserwatorskiej, podjęcie prac zabezpieczających, wykonanie dokumentacji budowlanej i kosztorysowej dla zachowanych relikwów przejazdu bramnego • odtworzenie zachowanych relikwów przejazdu bramnego w celu jego wyeksponowania (Został opracowany i zatwierdzony „Program zagospodarowania zabytku nieruchomego: zamek w Koźminie Wielkopolskim wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku z uwzględnieniem jego wartości”) <p>W dalszej kolejności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • remont wieży – etap III (odnowienie i rekonstrukcja elewacji zewnętrznej) • w bezpośrednim otoczeniu – usunięcie azbestu z dachu internatu <p>Wszystkie ww. prace zostaną wykonane po opracowaniu projektów uwzględniających np. profesjonalne prace konserwatorskie ceglano-licowej elewacji i po uzyskaniu pozwolenia konserwatorskiego</p>

6.7.5. Zespół Gimnazjum w Krotoszynie

OBIEKT	ZESPÓŁ GIMNAZJUM: BUDYNEK DYDAKTYCZNY Z SALĄ GIMNASTYCZNĄ
LOKALIZACJA	ul. Hugona Kołłątaja 1, 63-700 Krotoszyn
OBECNA FUNKCJA/ JEDNOSTKA ZARZĄDZAJĄCA	I liceum ogólnokształcące im. Hugona Kołłątaja
CHARAKTERYSTYKA	Budynek dawnego gimnazjum wzniesiony w latach 1878-1881, w 1903 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

	<p>rozbudowany o skrzydło północne, obecnie na rzucie litery „L”, dwukondygnacyjny z ceglana elewacją utrzymaną w stylistyce neorenesansowej z ceglany detal architektoniczny o formach klasycznych, nakryty płaskim dachem czterospadowym. Zachowany został oryginalny układ wnętrza z aulą na piętrze oraz wystrój pomieszczeń szkolnych. Budynek mieszkalny w zespole d. gimnazjum wzniesiony w 1881 r. z przeznaczeniem na mieszkanie dyrektora i nauczycieli, zbliżony stylistycznie do budynku szkolnego (obecnie własność prywatna). Sala gimnastyczna usytuowana w południowej części dziedzińca szkolnego, parterowa z ceglany wystrój elewacji, nakryta dachem dwuspadowym. Zespół nie zmienił swojego pierwotnego przeznaczenia i obecnie stanowi siedzibę I Liceum Ogólnokształcącego w Krotoszynie.</p>
STAN ZACHOWANIA	<p>Dobry.</p> <p>Wykaz realizowanych inwestycji w obiektach na przestrzeni ostatnich lat:</p> <p>2010</p> <p>Remont instalacji elektrycznej w klasach nr 30</p> <p>Remont dachu na „grzybku”</p> <p>Remont gabinetu dyrektora i wicedyrektora</p> <p>Częściowa wymiana stolarki okiennej (w trakcie realizacji)</p> <p>2011</p> <p>Zakup zestawu nagłaśniającego do auli szkolnej</p> <p>2012</p> <p>Remont sali 31 i 32 (sala multimedialna)</p> <p>Remont gabinetu wicedyrektora</p> <p>Usługi dekarские</p> <p>Remont instalacji c.o. (sala)</p> <p>Naprawa systemu detekcji gazu</p> <p>Wykonanie zabezpieczenia przeciwprzepięciowego w kotłowni</p> <p>Naprawa oświetlenia w dużej Sali</p> <p>Naprawa modułu mcba w kotłowni szkoły</p> <p>Renowacja parkietu sala gimnastyczna (szatnia i kantorek)</p> <p>Remont przyłącza wodociągowego i kanalizacji z frontu budynku szkoły</p> <p>2013</p> <p>Remont instalacji elektrycznej sala nr 6</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

	<p>Odnowienie parkietu (sale 30, 24, 28, 9)</p> <p>Naprawa systemu napinającego do siatkówki w dużej Sali gimnastycznej</p> <p>Modernizacja kotłowni w celu uzyskania odbioru Urzędu Dozoru Technicznego</p> <p>Remont pracowni chemiczno- fizycznej (remont pomieszczenia wraz z projektem i kosztami nadzoru inwestorskiego, zakup mebli i wyposażenia</p> <p>2014</p> <p>Częściowa wymiana okien w budynku szkoły</p> <p>Remont sali nr 6</p> <p>Remont podłogi sala nr 10 i 11</p>
PRACE PLANOWANE NA LATA 2015-2018	<ul style="list-style-type: none"> • wymiana okien (szkoła i sale gimnastyczne) • wykonanie kanalizacji deszczowej i sanitarnej + przepompownia ścieków • odnowienie ciągów komunikacyjnych • adaptacja poddasza na bibliotekę szkolną + termomodernizacja • czyszczenie elewacji budynku wraz z uzupełnianiem ubytków w cegle • remont pomieszczeń po mieszkaniach służbowych - adaptacja na klasy • montaż klimatyzacji w części pomieszczeń od strony południowej + klasy informatyczne na poddaszu • remonty części klas wraz z odnowieniem parkietów • remont posadzki na parterze szkoły (wymiana mozaiki) • remont pomieszczeń znajdujących się w piwnicy (była harcówka <p>Wszystkie ww. prace zostaną wykonane po opracowaniu projektów i uzyskaniu pozwolenia konserwatorskiego.</p>

6.7.6. Pałac w Baszkowie

OBIEKT	PAŁAC
LOKALIZACJA	Baszków 112, 63-760 Zduny
OBECNA FUNKCJA/ JEDNOSTKA ZARZĄDZAJĄCA	Dom Pomocy Społecznej w Baszkowie
CHARAKTERYSTYKA	Pałac wzniesiony z fundacji Mikołaja Mielżyńskiego w I. 30. XIX w. na miejscu

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

	<p>wcześniejszego barokowego dworu z bocznymi alkierzami o proveniencji XVII-wiecznej. Po 1868 r. właścicielem Baszkowa zostaje rodzina książęca Reuss i to w tym okresie późnoklasycystyczna bryła pałacu zostaje rozbudowana o skrzydło północne wzniesione w stylistyce neorenesansowej, a także fasada ulega przekształceniu z charakterystycznym umieszczeniem w szczycie rzeźbionego herbu ks. Reuss. Budynek pałacu murowany, podpiwniczony, założony na planie zbliżonym do litery „T” ze starszą częścią centralną na planie prostokąta i prostopadłym do osi skrzydłem północnym. Pałac w części środkowej trzytraktowy z holem i salą rotundową na osi wejścia głównego. W dobudowanym skrzydle zlokalizowana sala balowa i reprezentacyjna klatka schodowa, obiekt dwukondygnacyjny z dachami wielospadowymi krytymi dachówką i łupkiem (skrzydło wschodnie). Od północy charakterystyczna trzykondygnacyjna wieża. We wnętrzu zachowane w dekoracje sztukateryjne, kominki, klatka schodowa oraz strop kasetonowy w sali balowej. W okresie II wojny światowej w pałacu zlokalizowano ośrodek rekonwalescencji niemieckich pilotów. W okresie powojennym budynek kilkakrotnie zmieniał przeznaczenie by ostatecznie w 1988 r. zlokalizować Dom Pomocy Społecznej.</p>
STAN ZACHOWANIA	<p>Dobry.</p> <p>Wykaz realizowanych inwestycji w obiektach na przestrzeni ostatnich lat:</p> <p>2010</p> <p>Wymiana stolarki okiennej w poziomie piętra w budynku pałacowym Montaż instalacji elektrycznej przywoławczej w budynku pałacowym Modernizacja kotłowni gazowej w pałacu</p> <p>2011</p> <p>Remont i odnowienie elewacji, wymiana rynien i rur spustowych w budynku pałacowym</p> <p>2014</p> <p>Instalacja elektryczna monitoringu CCTV dla budynku pałacu Remont poddasza (pomieszczeń mieszkalnych) budynku pałacowego</p>
PRACE PLANOWANE NA LATA 2015-2018	<ul style="list-style-type: none"> • wykonanie dokumentacji projektowej remontu wieży pałacowej i przyległych pomieszczeń • remont wieży pałacowej i przyległych pomieszczeń mieszkalnych <p>Wszystkie ww. prace zostaną wykonane po opracowaniu projektów i</p>

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

uzyskaniu pozwolenia konserwatorskiego.

6.7.7. Park w Baszkowie

OBIEKT	PAŁACOWE ZAŁOŻENIE PARKOWE
LOKALIZACJA	Baszków 112, 63-760 Zduny
OBECNA FUNKCJA/ JEDNOSTKA ZARZĄDZAJĄCA	Park/ Dom Pomocy Społecznej w Baszkowie
CHARAKTERYSTYKA	<p>Park pałacowy założony przez Brygidę Mielżyńską około 1830 r. w wykorzystaniem wcześniej istniejącego ogrodu barokowego z zachowanym w części frontowej symetrycznym układem osi głównej z perspektywą na usytuowany centralnie pałac. Park utworzony w charakterystycznym dla 1. poł. XIX w. typie założenia krajobrazowego z nieregularnie rozmieszczonymi grupami drzew, sztucznymi sadzawkami oraz polaną widokową od strony elewacji wschodniej pałacu. Wykorzystując ziemie z wykopów pod zbiorniki wodne na terenie parku wykonano niewielki kopiec, na którym zlokalizowano altanę, do której prowadziły schodki. Na terenie parku powstał niewielki budynek stróżówki oraz murowane bramy wjazdowe. Nie zachowały się pierwotne drewniane mostki oraz ogrodzenie. Na terenie parku po 1945 r. zlokalizowano pomnik żołnierzy radzieckich.</p>
STAN ZACHOWANIA	<p>Dostateczny</p> <p>Wykaz realizowanych inwestycji w obiekcie na przestrzeni ostatnich lat: W ciągu ostatnich lat nie przeprowadzono żadnych prac o charakterze remontowo-konserwatorskim na terenie parku</p>
PRACE PLANOWANE NA LATA 2015-2018	<ul style="list-style-type: none"> • wykonanie dokumentacji projektowej rewitalizacji parku pałacowego • rewitalizacja parku pałacowego <p>Wszystkie ww. prace zostaną wykonane po opracowaniu projektów i uzyskaniu pozwolenia konserwatorskiego.</p>

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE**7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami**

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Problematyka związana z opieką nad zabytkami stanowi dla władz Powiatu Krotoszyńskiego ważny obszar działalności. Z uwagi na prawny obowiązek ochrony wartości społecznie istotnych, szerzenie świadomości społecznej oraz wskazywanie kierunków rozwoju samorządom gminnym i podmiotom prywatnym oraz działania promocyjne budujące wizerunek i prestiż powiatu objęcie należyłą zabytków opieką stanowi jeden z ważnych aspektów działalności Powiatu Krotoszyńskiego.

Za priorytetowe dla *Programu opieki nad zabytkami Powiatu Krotoszyńskiego na lata 2015-2018* należy uznać cele wynikające z art. 87. *ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami*, tj:

- 1) Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
- 2) Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
- 3) Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- 4) Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- 5) Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.
- 6) Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
- 7) Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.
- 8) Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

7.2. Cele i zadania programu opieki nad zabytkami**CEL I.****DZIAŁANIA ZMIERZAJĄCE DO POPRAWY STANU ZACHOWANIA ZABYTKÓW**

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

1.0. OPIEKA NAD ZABYTKAMI NIERUCHOMYMI

1.1. Poprawa stanu zachowania, modernizacja, rozbudowa i konserwacja obiektów zabytkowych będących własnością Powiatu Krotoszyńskiego.

OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW

Patrz: Punkty 6.7.1 – 6.7.7

OBIEKTY UJĘTE W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

1. Budynek Starostwa Powiatowego w Krotoszynie, ul. 56 Pułku Piechoty Wlkp. ;
 - a) Prace remontowo – budowlane: renowacja elewacji budynków 1 i 2 oraz (częściowo) nr 3 naprawa ciągów pieszych, renowacja terenu zielonego wokół budynków
 - b) Włączenie się w prace rewitalizacyjne – w partnerstwie z gminą Krotoszyn – dotyczące zagospodarowania obszarów powojkowych – teren dawnej jednostki wojskowej u zbiegu ulic 56 Pułku Piechoty i Młyńskiej
2. Siedziba Szpitala Powiatowego przy ul. Mickiewicza w Krotoszynie – rozbudowa szpitala (modernizacja – etap III)
3. Siedziba SPZOZ w Krotoszynie ul. Młyńska – modernizacja budynków administracyjnych oraz budynku – siedziby Oddziału Ginekologiczno-Położniczego i Dziecięcego
4. Siedziba Zespołu Szkół Specjalnych w Krotoszynie przy ul Ostrowskiej w Krotoszynie – modernizacja budynku z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych, zagospodarowanie terenów zielonych, budowa sali rehabilitacyjno-gimnastycznej
5. Siedziba Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego w Konarzewie : przeprowadzenie niezbędnych prac budowlanych i naprawczych z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych. Renowacja parku.
6. Siedziba Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 przy ul. Zdunowskiej w Krotoszynie – remont dachu, bieżące naprawy
7. Siedziba Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Krotoszynie – bieżące remonty
8. Siedziba Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej przy ulicy Rawickiej w Krotoszynie (dolna kondygnacja użytkowana przez Środowiskowy Dom Samopomocy) – istnieje potrzeba poszerzenia siedzib obu instytucji – opracowanie koncepcji rozbudowy bądź zmiany siedziby jednej z placówek, siedziba Poradni PP (górną kondygnacja) nie przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych!

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

9. Siedziba Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 przy Placu Wolności w Krotoszynie – modernizacja boiska szkolnego i rewitalizacja terenów zielonych przy obiekcie.
10. Siedziba I LO im. Powstańców Wielkopolskich w Koźminie Wlkp. – częściowa wymiana stolarki okiennej.

1.2. Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych prowadzonych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków położonych na terenie powiatu krotoszyńskiego na zasadach określonych w uchwale Nr XX/92/08 Rady Powiatu Krotoszyńskiego z dnia 25 kwietnia 2008 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego Nr 142 poz. 2578/ w sprawie zasad i trybu postępowania przy udzielaniu dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, nie stanowiących własności Powiatu Krotoszyńskiego

1.3 Podejmowanie działań na rzecz pozyskiwania środków zewnętrznych (z programów krajowych oraz z funduszy UE) na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach będących własnością Powiatu Krotoszyńskiego.

1.4 Podejmowanie działań na rzecz upowszechniania wiedzy o źródłach pozyskiwania funduszy na rzecz prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków z terenu powiatu krotoszyńskiego

1.5. Zamówienie znaków informujących o tym, iż zabytek podlega ochronie prawnej zgodnie ze wzorem ustalonym przez MKiDN w rozporządzeniu (Dz.U. z 2004 r. Nr 30 poz. 259) i umieszczenie ich na obiektach wpisanych do rejestru zabytków zlokalizowanych w powiecie krotoszyńskim po uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków

1.6. Współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawie nadawania i cofania ustanowienia społecznych opiekunów zabytków dla zabytków architektury i budownictwa z terenu powiatu krotoszyńskiego

2.0 OPIEKA NAD ZABYTKAMI RUCHOMYMI

2.1. Dofinansowanie konserwacji obiektów ruchomych wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się na terenie powiatu krotoszyńskiego na zasadach określonych w uchwale Nr XX/92/08 Rady Powiatu Krotoszyńskiego z dnia 25 kwietnia 2008 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego Nr 142 poz.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

2578/ w sprawie zasad i trybu postępowania przy udzielaniu dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, nie stanowiących własności Powiatu Krotoszyńskiego

3.0. OPIEKA NAD ZABYTKAMI ARCHEOLOGICZNYMI

3.1. Współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawie nadawania i cofania ustanowienia społecznych opiekunów zabytków dla zabytków archeologicznych z terenu powiatu krotoszyńskiego

4.0. OPIEKA NAD DZIEDZICTWEM NIEMATERIALNYM

4.1. Podejmowanie działań związanych z rozpoznawaniem dziedzictwa niematerialnego powiatu krotoszyńskiego

4.2. Gromadzenie wiedzy o regionie, odtwarzanie i upowszechnianie zanikających odrębności regionalnych

CEL II.

OCHRONA ZABYTKÓW Z UWZGLĘDNIENIEM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO I DZIEDZICTWA ARCHEOLOGICZNEGO

1. Ochrona stanowisk archeologicznych, obiektów zabytkowych, panoram widokowych, założeń urbanistycznych, dominat krajobrazowych, cennych założeń zieleni, szlaków kulturowych poprzez działania administracyjne prowadzone przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Krotoszynie

2. Współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawie wydawania przez Starostę Krotoszyńskiego, na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, decyzji o zabezpieczeniu obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem lub uszkodzeniem w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia lub – o ile usunięcie zagrożenia nie jest możliwe – wywłaszczenie tych obiektów na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przez Starostę Krotoszyńskiego na rzecz Skarbu Państwa lub gminy, na terenie której położony jest ten obiekt.

3. Ścisła współpraca z samorządami gminnymi z terenu powiatu krotoszyńskiego w sprawach związanych z podejmowaniem działań na rzecz ochrony zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

4. Respektowanie opinii i decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w wydawanych przez Starostę Krotoszyńskiego pozwoleniach na budowę w celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych.

5. Wydawanie przez Starostę Krotoszyńskiego pozwoleń na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych niewpisanych do rejestru zabytków, a objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

CEL III.

PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ ZWIĘKSZAJĄCYCH ATRAKCYJNOŚĆ ZABYTKÓW

1. Podejmowanie własnych działań bądź wspieranie podejmowanych działań mających na celu zagospodarowanie i rewaloryzację miejsc atrakcyjnych turystycznie, m.in. szlaków kulturowych, ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, poszczególnych obiektów.

2. Współpraca z Samorządem Województwa oraz poszczególnymi gminami i powiatami ościennymi, a także związkami JST w zakresie oznakowania szlaków i tras turystycznych, historycznie udokumentowanych – uzupełnienie oznaczenia cennych obiektów na istniejących szlakach lub w ich sąsiedztwie.

3. Podejmowanie działań mających na celu pozyskanie środków zewnętrznych (w tym funduszy UE) na zagospodarowanie i rewaloryzację miejsc atrakcyjnych turystycznie, m.in. szlaków kulturowych, ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, poszczególnych obiektów.

CEL IV.

PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO

1. Promowanie wiedzy o zabytkach archeologicznych na terenie powiatu krotoszyńskiego

2. Wspieranie inicjatyw promujących turystyczne szlaki rowerowe i piesze zlokalizowane na terenie powiatu krotoszyńskiego.

3. Promocja zabytków architektury i budownictwa wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

4. Wspieranie Europejskich Dni Dziedzictwa w dziedzinie popularyzacji wiedzy o zabytkach położonych na terenie powiatu krotoszyńskiego.

5. Wspieranie wydawnictw promujących dziedzictwo powiatu krotoszyńskiego.

6. Wspieranie wydawania regionalnych publikacji

7. Współpraca z organami samorządowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi (na podstawie rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi) działającymi w sektorach edukacji oraz kultury i sztuki w zakresie:

- edukacji dzieci i młodzieży,
- organizacji konkursów (literackich, historycznych, fotograficznych) poszerzających wiedzę uczniów na temat dziedzictwa kulturowego i jego ochrony,
- upowszechnianie kultury ze szczególnym nastawieniem na dzieci i młodzież,
- organizacji imprez mających znaczenie dla rozwoju kultury i integracji społeczności powiatu.

8. Współpraca z organami samorządowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w sektorze kultury fizycznej i turystyki w zakresie:

- upowszechniania kultury fizycznej i turystyki, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży,
- organizowanie imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych o zasięgu powiatowym i ponad powiatowym.

9. Współpraca z sąsiednimi regionami w celu włączenia szlaków turystyczno-krajoznawczych, szczególnie tych o znaczeniu lokalnym, w krajowy oraz europejski system szlaków.

10. Współpraca z organizacjami ekologicznymi, realizującymi programy służące ochronie przyrody i edukacji ekologicznej w zakresie wymiany informacji oraz edukacji ekologicznej w zakresie m.in. ochrony środowiska i ochrony dziedzictwa przyrodniczego.

CEL. V.

UPOWSZECHNIANIE WIEDZY O DZIEDZICTWIE KULTUROWYM POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO

1. Wspieranie konkursów dla dzieci i młodzieży dotyczących dziedzictwa powiatu krotoszyńskiego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

2. Wspieranie organizacji imprez, widowisk, wydarzeń artystycznych i folklorystycznych, mających na celu promocję bogactwa kulturowego, (w tym niematerialnego dziedzictwa) powiatu krotoszyńskiego.
3. Wspieranie działań edukacyjnych promujących „małe ojczyzny” na terenie powiatu krotoszyńskiego.
4. Wydawanie niekomercyjnych, niskonakładowych, szeroko dostępnych i przystępnie opracowanych wydawnictw popularyzujących wiedzę o zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu:
 - drukowanych: przewodników, albumów, widokówek, folderów, map itp.,
 - wykorzystujących inne techniki zapisu, np. płyty CD, DVD – prezentacja multimedialna,
 - promowanie istniejących publikacji regionalnych,
 - współpraca z organizacjami działającymi na rzecz promocji regionu w tym zakresie.
5. Stworzenie i udostępnienie komputerowej bazy danych o dziedzictwie kultury i zabytkach powiatu krotoszyńskiego.
6. Sukcesywne rozbudowywanie na stronach internetowych powiatu działów poświęconych zabytkom, turystyce i szeroko rozumianej kulturze. Współpraca w poszerzaniu tych zagadnień na różnych portalach. Aktualizowanie danych.
7. Informowanie społeczeństwa o możliwości uzyskania Nagrody Starosty Krotoszyńskiego „Krotoszyński Dąb” również za działalność na rzecz ochrony zabytków.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania określone w *Programie opieki nad zabytkami Powiatu Krotoszyńskiego na lata 2015-2018* będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- 1) instrumentów prawnych, dzięki którym realizacja zadań przez Starostę Krotoszyńskiego z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie w oparciu o przepisy:
 - Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. Nr 162 poz. 1568, ze zmianami)

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

- Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – *Prawo budowlane* (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 243 poz. 1623 ze zmianami);
 - Ustawy z dnia 16 października 1991 r. *o ochronie przyrody* (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 151 poz. 1220 ze zmianami);
 - Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zmianami),
 - Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o gospodarce nieruchomościami* (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 102 poz. 651 ze zmianami);
- 2) instrumentów finansowych, dzięki którym realizacja zadań przez Starostę Krotoszyńskiego z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez:
- finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością powiatu
 - korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich
 - uchwalanie dotacji dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych na realizację prac remontowo-konserwatorskich
- 3) instrumentów koordynacji, dzięki którym realizacja zadań przez Starostę Krotoszyńskiego z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez:
- realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp.,
 - współpracę z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami);
 - współpracę z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków, Delegatura w Kaliszu w odniesieniu do wszelkich działań podejmowanych przez Powiat Krotoszyński dotyczących zagadnień z zakresu szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego istniejącego na obszarze powiatu
- 4) instrumentów społecznych, dzięki którym realizacja zadań przez Starostę Krotoszyńskiego z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez:
- działania edukacyjne promocyjne

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

- współdziałanie z organizacjami społecznymi
 - działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
- 5) instrumentów kontrolnych, dzięki którym realizacja zadań przez Starostę Krotoszyńskiego z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez:
- aktualizację gminnych ewidencji zabytków
 - monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego

9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Za wdrożenie zapisów *Programu opieki nad zabytkami Powiatu Krotoszyńskiego na lata 2015-2018* odpowiedzialny jest Zarząd Powiatu.

Każdy obszar problemowy ujęty w celach Programu powinien być przypisany odpowiedniej jednostce, wydziałowi starostwa, bądź innej instytucji wypełniającej zadania publiczne będące w kompetencjach powiatu w zakresie opieki nad zabytkami.

Analiza Programu będzie dokonywana każdorazowo po upływie 2 lat jego funkcjonowania, w oparciu o weryfikację mierników przypisanych każdemu z celów.

Realizacja celów – mierniki:

W ramach celu I:

Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania zabytków

- Poziom (w %) wydatków budżetu powiatu na ochronę i opiekę nad zabytkami
- Wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom
- Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych

W ramach celu II:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Ochrona zabytków z uwzględnieniem krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego

- Poziom (w %) wydatków budżetu powiatu na ochronę i opiekę nad zabytkami
- Liczba działań podjętych przez powiatowe organy nadzoru budowlanego w sprawach związanych z ochroną obiektów zabytkowych ujętych w gminnych ewidencjach zabytków
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom
- Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych

W ramach celu III:

Podjęmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków

- Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
- Liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych

W ramach celu IV:

Promocja dziedzictwa kulturowego powiatu krotoszyńskiego

- Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników)
- Liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe itp.)
- Liczba i zasięg imprez kulturalnych i turystycznych służących promocji dziedzictwa kulturowego
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi

W ramach celu V:

Upopszecznianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym powiatu krotoszyńskiego

- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy
- Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KROTOSZYŃSKIEGO NA LATA 2015-2018

Wzmiankowana analiza dokonywana będzie każdorazowo przez Starostę Krotoszyńskiego po upływie 2 lat funkcjonowania *Programu opieki nad zabytkami Powiatu Krotoszyńskiego na lata 2015-2018* i zakończona zostanie raportem przedkładanym przez Starostę Krotoszyńskiego Radzie Powiatu Krotoszyńskiego. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny.